

[Dit document is onderdeel van de publicatie De families Boekooy & Stouten. Zie voor de verzamelde gegevens over mijn voorouders <https://familiesporen.wordpress.com/>.]

Net als Boekooy is Stouten een vertrouwde naam in Leiden. Ook deze familie verdiende voornamelijk haar kost met allerlei werkzaamheden die bij de lakenindustrie horen. De telling in het telefoonboek van 1998 levert 47 maal een Stout, Stoute of Stouten op; plus twee Hardy's. Bij de naam Boekooy mag je er wel vanuitgaan dat ze afstammen van Du Bucquoy. Bij Stouten is de afstamming minder duidelijk. Het kan zowel om echt Hollandse families gaan, of om nakomelingen van één van de Hardy's die zich in de zeventiende eeuw, na hun vertrek uit Frankrijk, in Leiden vestigen. De naam Hardy [= Stoute] wordt door de hier besproken familie al vrij snel na aankomst in Holland in vertaalde vorm gevoerd.

De stamvader van deze familietak is Jacques Hardy die in 1659 te Leiden als jongeman met Annetgen Jans uit Vlissingen trouwt. Hij en zijn broer Nicolaes komen rond die tijd vanuit Valenciennes in Noord-Frankrijk naar Leiden. Over hun ouders is vooralsnog weinig bekend. Nicolas Stoute, een zoon uit het eerste huwelijk van Jacques, huwt in 1696 te Leiden met Maria de Wilde uit Doetelberg. Zij krijgen zes kinderen. Dit is het eerste gezin binnen de Stouten-familie dat zijdelings of direct betrokken is bij gebeurtenissen die het daglicht niet kunnen verdragen ... Hun jongste zoon Denijs trouwt als hij twintig jaar oud is met Jannetje Siewerse, afkomstig uit Leiden. Hun enige volwassen geworden ongehuwde dochter bevalt tweemaal van een buitenechtelijk kind en wordt tot overmaat van ramp ook nog wegens diefstal gevangengezet. Maar hun zoon Jan, die de familielijn doortrekt, is helemaal een verhaal apart. Ten eerste omdat hij zowel een voorvader binnen de Van der Steen-familie is via zijn huwelijk met Jacomijntje Brakel, als binnen de Poptie-tak via zijn huwelijk met Eva Coppij in 1766. Ten tweede omdat met name zijn vrouw Jacomijntje van alles doet wat de kerk en de staat verboden hebben. Nicolaas, de tweede zoon uit het huwelijk met Eva Coppij, huwt in 1788 met Jannetje Fles. Hij wordt slechts veertig jaar oud en staat rond 1800 te boek als bedeelde. Er is in die tijd niet genoeg te doen voor alle lakenwerkers in Leiden. Vier van hun zeven kinderen worden volwassen. Met het vierde kind Petronella zijn we terug bij de aansluiting met de familie Boekooy via haar huwelijk met Anthony Boekooy in 1820.

Het lijkt erop dat de mannen die deze stamreeks vormen, een voorkeur hebben voor vrouwen van Hollandse families, voorzover is na te gaan. Meerdere gezinnen wonen in het zuidoostelijke deel van de stad, tussen de andere textielarbeiders in. De leden van de familie Stouten hebben weinig luxe gekend en sommigen bevonden zich door diverse omstandigheden aan de rand van de sociale samenleving. De handelwijze van enkele Stouten's roept veel vragen op die ik met behulp van sociale en lokale geschiedenisboeken slechts ten dele kan beantwoorden. Juist een familie als deze doet je realiseren dat je met mensen van vlees en bloed te maken hebt, die allemaal op hun manier probeerden iets van het leven te maken, ondanks de beperkte mogelijkheden die ze hadden.

*Hardi = Stoutmoedig, onversaagd, ondernemend, gewaagd, gedurfd, brutaal (Wolters Sterwoordenboek). Je kunt niet alle mensen over één kam scheren, maar een passende ondertitel voor dit boek zou geweest zijn: "De criminele tak van de familie".

Generatie 06 Stouten

<i>Gegevens</i>	<i>Man</i>	<i>Vrouw</i>
Naam:	Nicolaas Stouten	Jannetje Fles
Geboren:	02-04-1769 te Leiden	06-07-1766 te Leiden
Overleden:	08-05-1809 te Leiden	11-11-1847 te Leiden
Geloof:	NH	NH
Adressen:	Orangegragt (1788), Maredorpse achtergracht 11 [= Van der Werffstraat] (ca. 1800 en 1809)	Legewerfsteeg (1788), Stinkgragt (1809), Maredorpseachtergracht (1809), Bouwelouwesteeg (1820), Oude Volmolen gracht (1826), Kaarsenmakerstraat (1847)
Beroepen:	Lakenw. (1788), bedeelde (1795)	Spinster (1809, 1826)
Vader:	Jan Stouten	Jacob Fles
Moeder:	Eva Coppij	Neeltje Riethoven
Huwelijk:	07-11-1788 te Leiden in de Hooglandse kerk	

Kinderen

1. Neeltje doop 01-11-1789 te Leiden, overl. 08-09-1832 te Leiden
2. Eva doop 16-10-1791 te Leiden, overl. 09-12-1870 te Leiden
3. Johannes geb. 12-03-1794 te Leiden, overl. 17/24-11-1798 te Leiden
4. Petronella doop 01-06-1797 te Leiden, overl. 30-10-1869 te Leiden
5. Jannetje doop 10-01-1799 te Leiden, overl. 18/25-10-1800 te Leiden
6. Johannes doop 29-01-1801 te Leiden, overl. 07/14-03-1801 te Leiden
7. Jacob doop 28-03-1802 te Leiden, overl. 25-05-1876 te Leiden

(Zie voor aansluiting met deze familie: generatie 05 Boekooy, het echtpaar Anthony Boekooy en Pieterella Stouten.)

Petronella is het middelste kind uit een rij van zeven. Haar ouders zijn Nicolaas Stoute en Jannetje Fles. Hoewel ook Stoute(n) een typisch Leidse textielarbeidersfamilie is, die eveneens van oorsprong uit Frankrijk komt, is het toch een heel ander slag dan de familie Boekooy.

Nicolaas en Jannetje groeien in de Leidse binnenstad op. Nicolaas is enkele jaren jonger dan zijn bruid, met wie hij in november 1788 in de Hooglandse kerk trouwt.

KO 07-11-1788, XX198.

Claas Stoute, lakenw., jongeman van Leijden, wonende op de Orangegragt, geassisteerd met Jan Stoute, zijn vader, wonende als vooren, met Jannetje Fles, jongedochter van Leijden, wonende in de Legewerfsteeg, geassisteerd met Neeltje Riethooven, haar moeder, wonende alsvooren. Hooglandse kerk 07-11-1788.

Vervolgens komen om de ongeveer twee jaar hun zeven kinderen ter wereld. In feite is deze interval een vrij duidelijke indicatie dat Jannetje haar baby's zelf voedt en dat kan erop wijzen dat ze toen niet buiten de deur hoefde of kon werken. Tevens werkt het geven van borstvoeding als een, zij het onbetrouwbaar, voorbehoedmiddel. Als het zesde kind, een baby van minder dan twee maanden oud, sterft, is Jannetje enkele maanden later alweer direct zwanger van haar zevende.

NH-doopklapper

- 01-11-1789 Neeltje, HK, getuige Neeltje Riethoven.
- 16-10-1791 Eva, HK, getuige Pieter Vles.
- 16-03-1794 Johannes, HK, geboren 12-03-1794, getuige Neeltje Fles.
- 01-06-1797 Pieterella, HK, geen getuigen.
- 10-01-1799 Jannetje, HK, getuigen Nicolaas Stouten en Petronella Flest.
- 29-01-1801 Johannes, HK, getuigen Nicolaas Stouten en Pieterella Flest.

- 28-03-1802 Jacob, HK, getuigen Nicolaas Stouten en Pieternelletje Fles.

Begraafboeken op naam Stouten.

- Jan, kind van Nicolaas Stoute, PB, 17/24 november 1798.
- Johannes, kind van Nicolaas Stoute, PB, 18-25 oktober 1800.
- Jan, kind van Nicolaas, PB, 7-14 maart 1801.

Wat bij het bekijken van de doopgetuigen opvalt, is dat daar geen enkel familielid van Nicolaas tussen staat. Bij de laatste drie kinderen is hij het waarschijnlijk zelf, die als doopgetuige samen met zijn schoonzusje voorkomt. Het lijkt erop dat het gezin waarin hij is opgegroeid, helemaal uit elkaar is gevallen. Daarover volgt meer bij generatie 07. Wel worden trouw alle opa's en oma's vernoemd.

Deze familie maakt rond 1800 tijdens de algehele malaise in Leiden een bar slechte tijd mee. Op de lijst van mensen die in 1795 bedeed worden, staat Nicolaas als inwoner van kwartier 12, direct gevolgd door zijn schoonvader Jacob Fles.

SA II nr 6397, bedeedden jaar 1795.

<i>kwartier</i>	<i>naam</i>	<i>man</i>	<i>vrouw</i>	<i>kind</i>
12	Klaas Stouten	1	1	3
12	Jacobus Fles	1	1	-

Hij heeft in die periode geen (vast) werk en het gezin moet van de bedeling zien te leven. In die periode was het een beleid van hulpverlenende instanties dat niet zozeer geld als wel gratis eten en stookmateriaal werd uitgereikt. Deze hulp werd alleen verstrekt als mensen aan een hele serie eisen qua leefwijze en natuurlijk religie voldeden. De hulp was een aanvulling op het kleine beetje geld dat de gezinsleden met allerlei werkzaamheden en klusjes bij elkaar konden schrapen. Alles te samen was echter nog altijd niet voldoende om genoeg eten en warme kleding te kunnen kopen.

Diverse notities in de bevolkingsregisters geven het onderstaande aan over dit gezin. Het blijkt dat ze zeer regelmatig verhuisden.

- Eva ca 1800 nr 11 MD Achtergracht.
- Neeltje ca 1800 geb 70 no 11 MD Achtergracht. [op fiche: bedeedde]
- Nijs = Neijs ca 1800 gebuurte 70 nr 11 M.D. Achtergracht.
- ca 1800 gebuurte 68 no 25 N. Stoute en vrouw Duizenddraadsteeg.
- ca 1800 geb 70 no 7,9,11 Nicolaas Stoute en vrouw en 3 kind. MD Achtergracht. [Maredorpseachtergracht. Eigenaar J. van Loon. Bewooners: Nicolaas Stoute, bedeedde (ca 1800), vrouw en Eva Stoute, Neeltje en Jan Stoute. Bijwooner: Neijs Stoute dd ink verhuysdt.]
- ca 1800 geb 69 no 12 Klaas Stoute en vrouw en 3 kind Bouwelouwesteeg. [op fiche: Klaas, man, vrouw en 3 kin. 4 mei 1801 vertrokken.]
- 1818 SA 1091 wijk 6/885 weduwe Stouten Duizenddraadsteeg Ger.: 4. [op fiche: Nr. 884 Jan Stoute, 2 mannen jonger dan 18, 1 man ouder dan 50, 1 vrouw, 2 pers. gehuwd, 3 geref., 1 Roomsch. Nr. 885 de Wed. Stoute, 1 man jonger dan 18, 3 mannen ouder dan 50, 2 vrouwen, 2 pers. gehuwd, 6 geref. [Welke weduwe dit betreft is onduidelijk]]
- Idem 1829 VIII 631 Oranjegracht.
- 1839 VII 417 Stouten Petronella echte A. Bekooij 43 jaar, Leiden, prot., Uiterstegracht.
- Fles. Jannetje Fles, weduwe van Nicolaas Stoute, geboren Leiden 06-07-1766, ingekomen 15-09-1846, overleden 11-11-1847. E54 fol 91, Minnehuis Kaarsemakersstraat.
- Eva Stouten, geb 16-10-1791 o/x L 28-07/12-08-1809, overl. 09-12-1870 Klaas Stouten en J. Fles zijn de ouders.

Overigens zag rond 1809 de kalender er qua maandaanduiding heel anders uit dan in de jaren daarvoor en daarna, namelijk:

Januari	= Louwmaand	April	= Grasmaand
Februari	= Sprokkelmaand	Mei	= Bloeiemaand
Maart	= Lentemaand	Juni	= Zomermaand

Juli = Hooimaand
Augustus = Oogstmaand
September = Herfstmaand

Oktober = Wijnmaand
November = Slachtmaand
December = Wintermaand

In mei 1809 overlijdt Nicolaas, net veertig jaar oud. Jannetje moet het verder alleen zien te rooien. Ze werkt als spinster. Wellicht trouwde dochter Neeltje zo relatief jong (twintig jaar oud) omdat de situatie thuis financieel gezien niet rooskleurig was. Haar zusje Eva huwde nog jonger (achttien jaar oud), maar die was dan ook zwanger en kreeg al voor het jaar 1809 om was, haar eerste kind.

Register aangifte lijken

Nicolaas Stouten, 8ste van de Bloeimaand, 1809, 40 jaar oud, Marendorpseagtergracht, gehuwd met Sara Takes/Tales (dit moet zijn: Jannetje Fles), 13 mei begraven.

In hetzelfde jaar nemen de moeder, de grootvader en een oom de voogdij over de kinderen op zich.

Weeskamerboek, Claes Stoute T138, voogdijboek. Pro Deo.

Jannetje Fles, weduwe van Claes Stoute, overleden 11 mei 1809 mits gaders Jan Stoute, grootvader en Jacob Fles oom, zijn gesteld tot voogdesse, voogd en toezienend voogd over Neeltje, oud 18 jaren, Eva, oud 17 jaren, Pieterella, oud 12 jaren en Jacob oud 7 jaren, nagelaten kinderen van voorn: Claas Stoute, verwekt bij gemelde Jannetje Fles, spinster op de Stinkgragt. Comp: & op den in van Zomermaand 1809. Des voorn.: Boedel is den zelve dage gerepud.

De twee oudste kinderen huwen in 1809, niet lang na het overlijden van hun vader. De twee jongsten huwen in 1820 en 1826.

Eva Stouten en Ary Cramma	E280	27-07-1809
Neeltje Stoute en Johannes Ruijgervaer	E308v	08-12-1809
Pieterella Stouten en Antony Boekkoij	otr.	21-04-1820
Jacob Stoute met Judith Horree	otr.	21-04-1826

Schepenhuwelijk 1809.

Johannes Ruijgervaer (1^e gebod 8^e van de Wintermaand) 1809, huwt met Neeltje Stoute, jongedochter van Leijden, wonende op de Marendorpsagtergragt, vergezeld met Jannetje Fles, haar moeder, wonende als vooren.

Schepenhuwelijk 1809

1^e Gebod 28 van Hooimaand 1809, 2^e gebod 4^e van Oogstmaand, 3^e gebod 12^e van Oogstmaand. Getrouwt 12 dito. Ary Cramma, hovenier, jongman van Leijden, wonende aan de Zuidzijde, huwt met Eva Stouten, jongedochter van Leijden, wonende op de Maren Dorpse agtergragt, geassisteerd met Jannetje Fales, haar moeder, wonende alsvooren.

Akte 34.

Antonij Boekkoij, 24 jaar, geboren of gedoopt te Leijden op 15 november 1795, wever, wonende in de Veststraat wijk 7, nr 106, zoon van Jacobus Boekkoy, wever en van Geertrui Klippe, Veststraat, beide aanwezig en Pieterella Stouten, 22 jaar, geboren of gedoopt te Leijden, 01-06-1797, dienstbode, wonende in de Bouwelouwesteeg, dochter van Klaas Stouten, overleden te Leijden op 08-05-1809 blijkens akte der morte en dato 13-04-1820 en Jannetje Flert, aanwezig, wonende in de Bouwelouwesteeg. Getuigen: Pieter Flaman 23 jaar, Arij van der Blom, 22 jaar, Jacobus Boekkoij, 37 jaar, dekenwever, Veststraat, broer van Anthony en Gerrit Bekooy, 26 jaar dekenwever, broer van Anthony. Huwelijksbijlage: Overlijdensverklaring Nicolaas Stouten, op den 8sten van de Bloeimaand/meij 1809, binnen deze stad overleden.

Akte 81, 05-05-1826.

Jacob Stouten, jongeman, 24 jaar, geboren of gedoopt te Leijden 28-03-1802, warmoezier, wonende op de Oude Volmolengracht W 6 nr 686, meerderjarig zoon van Nicolaas Stouten,

overleden te Leiden den 8sten mei 1809, en van Jannetje Fles, spinster, wonende op de Oude Volmolengracht, alhier tegenwoordig en toestemmende, huwt met Judith Horree, spinster. Akte Nationale Militie ZH 05-04-1826, nr 992. Getuigen: A. Zwanenburg, M. Ederzeel, P. van der Staat en M. Rietkerken.

Gelet op de beroepen is het mogelijk dat Jacobus, de jongste zoon, in 1826 bij zijn zwager Ary werkzaam is. Ary woont in 1809 aan de rand van de stad en werkte waarschijnlijk buiten de wallen op een tuinderij. Een warmoezenier is een tuinder die groenten verbouwt. Eva Stouten en Ary Crama zijn de ouders van Arie Crama junior die weer op zijn beurt in 1839 trouwt met Geertrui Wilhelmina Stouten. Zij is een dochter van Willem Frederik Stoute en Geertrui Cedron. Deze laatste Stoute: Willem Frederik is de halfbroer van Nicolaas, die de vader van Eva is. Zie voor extra gegevens over hem generatie 06/07 Stouten en te zijner tijd de Van der Steen-tak! Pieterrella kon tijdens de periode waarin ze als dienstbode werkte (mits ze goed met haar geld omging) een aardig deel van haar uitzet bij elkaar sparen.

Neeltje overlijdt evenals haar vader vrij jong en de ziekte waaraan is bekend. In de negentiende eeuw kwamen nog regelmatig epidemieën voor en in 1832 werd Leiden door cholera getroffen. Jannetje Fles overlijdt op de indrukwekkende leeftijd van 81 jaar. Gezien de periode waarin zij geleefd heeft, kan ze met recht een ouwe taaie genoemd worden. Na het verlies van haar man blijft ze 38 jaar lang weduwe. Ook de rest van de kinderen is al in de zeventig wanneer ze sterven.

Akte 943 Neeltje.

Op 08-09-1832 is volgens Pieter Roetenburg en Abraham Korenhof (congiere en ziekenoppasser in het Cholera Hospitaal wijk 5 nr 314), overleden in het Cholera Hospitaal: Neeltje Stouten, geboren te Leiden, 43 jaar, gewoond hebbende op het Klein Beestenmarktje wijk 6 nr 679, huisvrouw van Johannes Rijgersveer, wonende alhier, dochter van Klaas Stouten en Jannetje Fles.

Akte 1400 Jannetje Fles.

Johannes Jacobus du Chatel, bekende, 40 jaar, binnenvader, Kaarsemakerstraat en Pieter Pelgrom, bekende, 75 jaar, aanspreker, Langebrug, verklaren dat op 11-11-1847 is overleden in de Kaarsenmakerstraat Jannetje Fles, geboren te Leiden, 81 jaar oud, geen beroep, weduwe van Nicolaas Stouten, dochter van Jacob Fles en van Neeltje Riethoven, beide overleden.

Akte 905 Pieterrella

Op 01-11-1869 verklaren Jan Kromwijk, bekende, en Jacobus Gerrit Hoefkamer, bekende, dat op 30-10-1869 is overleden Pieterrella Stouten, geboren te Leiden, oud 72 jaar, gehuwd met Antony Boekooy, dochter van Klaas Stouten en Jannetje Fles, beide overleden.

Akte 1536 Eva.

Op 10-12-1870 verklaren Jan Willem van der Laan, bekende van de overledene, 31 jaar, binnenvader op de Heerengracht en Antonie Hendrik Schipaanboord, bekende van de overledene, 72 jaar, zonder beroep, Heerengracht, dat op 09-12-1870 op de Heerengracht is overleden Eva Stouten, 79 jaar, zonder beroep, geboren te Leiden in het jaar 1791, weduwe van Arie Crama, dochter van Klaas Stouten en Jantje Vles, beide overleden.

Akte 501 Jacob.

(Marge aant.: Oudemannenhuis.) Op 26-05-1876 verklaren Willem de Koning, bekende van de overledene, 52 jaar, Binnenvader op de Heerengracht, en Hendrik Pel, bekende van de overledene, 73 jaar, zonder beroep, op de Heerengracht, dat op 25-05-1876 op de Heerengracht is overleden Jacob Stouten, 74 jaar, zonder beroep, geboren te Leiden in het jaar 1802, weduwnaar van Judith Horree, zoon van Nicolaas Stouten en van Jannetje Fles, beide overleden.

Tot zover het "gewoonste" gezin binnen de Stoute-tak. Menig (amateur) genealoog mag een beetje jaloers zijn op de onthullende vondsten die komen ...

Generatie (06)/07 Stouten

<i>Gegevens</i>	<i>Man</i>	<i>Vrouw</i>
Naam:	Jan Stouten	Eva Coppij
Geboren:	13-04-1746 te Leiden	28-03-1745 te Leiden
Overleden:	20-01-1822 te Leiden	23/30-03-1782 te Leiden
Geloof:	NH	NH
Adressen:	Kaarsenstraat (1766), Oranjegracht (1782, 1788), Marendorpseagtergragt (1794, 1797, 1804), Vestestraat (1797), Duizendraadsteeg (1810), Paradijssteeg wijk 6 nr 751 (1822)	Kaarsenstraat (1766)
Beroepen:	Metselaersknecht (1766, 1782, 1822), bedeelde (1795)	Huisvrouw
Vader:	Denijs Stouten	Bartholomeus Copij
Moeder:	Jannetje Siewerse	Lena de Haan
Huwelijk:	06-06-1766 te Leiden KO	

Kinderen

1. Nijs doop 03-10-1766 te Leiden, overl. voor 1777
2. Klaas doop 02-04-1769 te Leiden, overl. 08-05-1809 te Leiden
3. Bartholomeus doop 06-10-1771 te Leiden, overl. na 1781
4. Marijtje k. v. Jan? overl. 04/11-09-1773 te Leiden
5. Jan doop 03-04-1774 te Leiden, overl. 04-05-1860 te Leiden
6. Nijs doop 12-01-1777 te Leiden, overl. na 1810
7. Jacobus doop 19-03-1780 te Leiden, overl. 16-05-1851 te Leiden
8. Christiaan/Christina doop 07-03-1782 te Leiden, overl. 1782?

Kinderen Jan Stoute en Jacomina Brakel (tweede vrouw)

1. Onged. k. van Jan? overl. 19/26-08-1786 te Leiden
2. Willem Frederik doop 18-10-1787 te Leiden, overl. 01-09-1854 te Leiden
3. Jacomina doop 20-06-1790 te Leiden, overl. 17-03-1824 te Leiden

Kinderen van Jan Stoute en Johanna Brouwer (derde vrouw)

1. Izaäk doop 12-03-1797 te Leiden, overl. 27-03-1823 te Leiden
2. Bartholomeus doop 29-05-1799 te Leiden, overl. 22-08-1832 te Leiden
3. Adrianus doop 24-03-1802 te Leiden, overl. voor 1811 of na 1851

Hoe graag je je voorouders ook tot leven zou willen roepen, bij genealogisch onderzoek ben je jammer genoeg vooral aangewezen op overwegend zakelijk opgestelde bronnen. Je kunt wel proberen om het menselijk aspect achter bijvoorbeeld een serie dopen naar voren te halen door je in de situatie in te leven, maar het blijft behelpen.

Zo vraag ik mij nog regelmatig af wat voor soort personen sommige voorouders zijn geweest. Waren ze aardig, opgewekt, kribbig, ondernemend of juist passief. Wat vonden ze belangrijk in het leven, welke verwachtingen hadden ze ervan? En hoe keken ze tegen hun eigen leven aan? Hoe zagen ze er eigenlijk uit? Als er geen foto's of schilderijen overgeleverd zijn, weet je het gewoon niet. Zelfs een beschrijving van iemands gezicht, zoals die soms tussen huwelijksbijlagen in de negentiende eeuw te vinden is, geeft slechts een vaag beeld. Er zijn tenslotte zoveel mensen met "een ronde kin, rechte neus, blauwe ogen, blond haar en hoog voorhoofd" die toch totaal niet op elkaar lijken.

Een andere vraag is in hoeverre ze zich aan de in hun tijd geldende normen en waarden wilden houden. Wat is ons eigenlijk over dat laatste precies bekend? De vader in het nu volgende gezin is Jan Stouten. Hij en zijn drie echtgenotes waren een bont gezelschap, dat is wel gebleken.

Jan is geboren in Leiden en heeft een beroep dat voor de verandering eens niets te maken heeft met de lakenindustrie. Hij is namelijk metselaarsknecht. Dit is op zich een redelijk betaalde baan. In juni 1766 huwt hij als jongeman voor het eerst, en wel met Eva Coppij. Ook Eva komt uit Leiden en stamt af van textielarbeiders. Zij komt uit een uitzonderlijk groot gezin. Ze wonen in juni allebei in de Kaarsenstraat (Kaarsenmakerstraat).

KO SS235, 06-06-1766.

Jan Stouten, metselaarsknecht, jongeman van Leiden, wonende in de Kaarsenstraat, geassisteerd met Jannetje Siewerse, zijn moeder, wonende als vooren, huwt met Eva Coppij, jongedochter van Leijden, wonende in de Kaarsestraat, geassisteerd met Lena de Haan, haar moeder, wonende als vooren. Hooglandse kerk, 06-06-1766.

Binnen vier maanden volgt de eerste van zes zonen. De tweede zoon, Klaas, zet de stamboom binnen deze tak voort. Mogelijk hebben ze ook een dochtertje gehad dat Marijtje heette. Zij is jong gestorven. Zonder twijfel voedde Eva haar baby's eveneens zelf, want de kinderen komen met een zeer regelmatige tussenpose ter wereld. Op 7 maart is zoon Christiaan in de Hooglandse kerk gedoopt.

Eva overleeft de krachttoer van haar achtste bevalling niet. Ongeveer drie weken later wordt zij op het Papegaaijs Bolwerk begraven. Ze werd niet ouder dan 37 jaar.

NH-doopboek. (Schrijfwijze naam moeder: Kappij, Cappij, Coupeij, Koppij.)

- 03-10-1766 Nijs, HK, getuigen Laurens Kappij, Maria Deijster.
- 02-04-1769 Klaas, HK, getuigen Nicolaas Houten en Jannetje Kamphooven.
- 06-10-1771 Bartholomeus, HK, Jan van Luijn, Geertrui Coppij.
- 03-04-1774 Jan, HK, Bartholomeus Coupeij, Elsje Overmeer.
- 12-01-1777 Nijs, HK, geen getuigen.
- 19-03-1780 Jacobus, HK getuige Johanna Kappij.

Fiche HK doopboek. Kind van Jan Stoute en Eva Copij.

- 07-03-1782 Christiaan, HK, geen getuigen.

Begraafboek

- Eva Copij, huisvrouw van Jan Stoute, PB, 23/30-03-1782.

Ze laat haar man met maar liefst zes nog redelijk jonge kinderen achter, die zich ongetwijfeld geen raad weet met zijn kroost. Slechts één maand na haar overlijden hertrouwt Jan al met Jacobina Brakel. Mogen we de voogdijregeling geloven, dan ondergaat Christiaan een geslachtsverandering en heet hij/zij voortaan Christina.

Voogdijboek R94, fiche 216.

Bartholomeus Kapijn, oom en Jacobus Sieberts, oud oom, zijn voogden gesteld over Klaas oud 13 jaar, Bart oud 9 jaar, Jan oud 6 jaar, Denijs oud 5 jaar, Jacobus oud 2 jaar en Christina oud 3 weken, nagelate kinderen van Eva kapijn, verwekt bij Jan Stoute, metzelaarknecht, wonende op de Oranjegracht. Compt xo op den 17 april 1782. Den voorn. boedel is ten zelve dage gerepudieerd.

KO 26-04-1782, WW167.

Jan Stoute, (6 kind.), weduwnaar van Eva Copij, wonende op de Oranjegracht, geassisteerd met Jacobus Sievers, zijn oom wonende in de Westhavenstraat, huwt met Jacomijntje Brakel, weduwe van Dirk Starckenbrug, wonende in de Hooglandschekerkchoorsteeg geassisteerd met Niesje Chrispijn, haar moeder, wonende alsvooren en Harmes Starckenburg, haar aanbehuwde broeder. Hooglandse kerk 26-04-1782.

NH-doopboek kinderen van Jan Stouten en Jacomijntje Brakel.

- 18-10-1787 Willem Fredrik, HK, geen getuigen.
- 20-06-1790 Jacomina, HK, (ma: Braker), geen getuigen.

Tussen april 1782 en oktober 1787 wordt mogelijk een kind geboren dat in augustus 1786 ongedoopt begraven wordt, dus waarschijnlijk is het dood geboren. Je mag toch verwachten dat er nog één of meer kinderen geboren zijn, maar die komen in ieder geval niet in het NH-doopboek voor. In oktober 1787 wordt volgens de doopboeken hun zoon Willem Frederik geboren en in 1790 volgt dochter Jacobina. Tot zover niets bijzonders, zo lijkt het. Echter, ten eerste is Willem Frederik geen gewone halfbroer van Klaas. Als je veel Leidse verwanten hebt en aangezien Leiden rond 1810 slechts zo'n 28.000 inwoners telt, is het te verwachten dat je vroeg of laat via de ene familietak bij een andere familietak uit komt. Zoon Willem Frederik is eveneens een voorvader, maar dan via zijn nakomelingen bij mijn Van der Steen-familie. (Zie achteraan deze gezinsbespreking de mini gezinskaart van Willem Frederik.) Zo is Jan Stoute dus via de kinderen van twee van zijn drie vrouwen een dubbele voorvader. En ten tweede is daar de voorgeschiedenis van Jacomina Brakel. Het is natuurlijk altijd leuk om in een wetenschappelijke uitgave een stukje over je familie aan te treffen, maar daarbij denk je niet direct aan iets dergelijks als dit:

[Over prostituées in Leiden] *Jannetje Korenhof behoorde tot de vrouwen die van hun man waren gesepareerd; de wisselende relatie tot deze echtgenoot wordt getekend door het feit dat het echtpaar na de separatie weer ging samenwonen en vervolgens voor de tweede maal van tafel en bed scheidde. Een dergelijke aan/uit-verhouding behoorde in het achttiende-eeuwse Leiden overigens beslist niet tot de uitzonderingen. Ook Jacomijntje van Brakel is een goed voorbeeld van een zelfstandige vrouw; toen haar man [Dirk Starckenburg] naar Oost-Indië was vertrokken, ging ze om met een vrij manspersoon, omdat ze zelf een vrij vrouwspersoon was.*^{o)}

Wat was er aan de hand? Aangezien prostitutie verboden was, is het logisch om naar een verhoor of veroordeling van Jacomijntje te zoeken. Via een index op "De Criminele Vonnisboeken van Leiden", samengesteld door H.M. van den Heuvel werd snel meer duidelijk. Ongeveer tegelijkertijd vond ik eveneens een zeer verhelderend artikel, waaruit onderstaand gedeelte is overgenomen.

Aangezien Jacomijntje als moeder van Willem Frederik te zijner tijd bij de Van der Steen-tak uitvoerig aan de orde zal komen, beperk ik de informatie over haar in dit boek tot het relaas hierna.

Uit: Historisch tijdschrift Holland 4/5 okt. 1995, Leiden, stad van vluchtelingen.^{p)}

... Met als getuige zijn oom Jacobus Sievers, wonende in de Westhavenstraat, werd Jan op 21 mei 1782 in de Pieterskerk door ds H. Scholten in de echt verbonden met Jacomijntje Brakel, weduwe van Dirk Starckenburg of Starckenbrug (beide worden gebruikt), wonende in de Hooglandsekerk-choorsteeg, die als getuigen meenam haar moeder Niesje Chrispijn en haar aanbehuwd broeder Hannes Starckenburg, wonende in de Westhavenstraat. Zo op het eerste gezicht lijkt dit een prima zaak: een weduwnaar die een weduwe uit de brand helpt, en een weduwe die bereid is het huishouden van een weduwnaar met zes kinderen (en haar drie eigen kinderen) te gaan bestieren. Zou er echter niet iemand zijn geweest die Jan onder vier ogen heeft afgeraden met Jacomijntje in zee te gaan? Zoals zal blijken liet haar reputatie namelijk te wensen over.

Jacomijntje van Brakel

Dirk Starckenburg was in 1736 geboren als zoon van Daniël Starckenburg en Elisabeth van Heijningen. Na bij zijn vrouw Jacomina van Brakel een aantal kinderen te hebben verwekt, waarvan er dus drie in leven bleven, vertrok hij "met Leiderdorpse kermis van 1771" als soldaat naar Indië. Zijn vrouw kreeg het handgeld en misschien zelfs een voorschot op zijn gage, maar moest het verder zelf zien te rooien. In onze ogen is het een vrij gruwelijk lot onbestorven weduwnaar te zijn en er helemaal alleen voor te staan; de economie van Leiden was in die tijd echter zo slecht dat Dirk Starckenburg bepaald niet de enige was die zijn gezin achterliet en naar

Indië ging in de hoop daar binnen een paar jaar rijk te worden. Jacomijntje zal waarschijnlijk snel door het geld heen zijn geweest voor zover dat al niet gediend had om reeds bestaande schulden af te lossen. Bij afwezigheid van haar man werden niet allen haar financiële, maar ook haar seksuele noden wellicht wat groot. Van het een kwam het ander en nadat zij eind 1777 was opgepakt, werd haar in een serie verhoren stukje bij beetje een bekentenis afgedwongen, die ons een goed beeld geeft van haar levenswijze in daaraan voorafgaande jaren.

Zij bekende gedurende enige tijd (achteraf gepreciseerd als van ongeveer 1 december 1774 tot 8 februari 1775) "vleschelijke conversatie" te hebben gehad met een man, van wie zij stellig volhield dat hij ongetrouwd was. Zijn naam weigerde zij hardnekkig te noemen, maar de heren van het gerecht kwamen er toch achter: toen zij werd geconfronteerd met de naam Jan de Knijf erkende zij dat het een zekere Gerrit de Knijf was geweest. Deze gaf haar iedere week 30 stuivers, niet bepaald een vermogen, maar voor haar huishouden een welkome steun. Zij zwierf op dat moment van huurkamer naar huurkamer: Paradijssteeg, Koesteeg (thans -straat), Bakkersteeg (thans Pelikaanstraat) en ten slotte Oude Rijn. Nadat genoemde De Knijf was weggebleven had zij wellicht nog enkele contacten met andere mannen, maar daarover was zij buitengewoon zwijgzaam. Wel kregen de heren van het gerecht uit haar dat zij een week of vier onderdak had verleend aan Captaentie, een hoer, en later aan Jannetje Jongerling; een vrij jong meisje dat ook was opgepakt en opbiechtte dat zij ooit met zekere heer in het huis van Jacomijntje van Brakel naar bed was geweest. De hele zaak was eigenlijk aan het rollen gekomen doordat enkele mannen bij Jacomijntje de schotels, glazen, kopjes en schoteltjes aan stukken hadden geslagen, waarschijnlijk omdat zij de nacht tevoren nog om twee uur naar binnen hadden gewild, maar Jacomijntje na tien uur al niemand meer wilde ontvangen. Er bestond toen een soort avondklok, waarbij de gedachte was dat wanneer de klok tien "heit", iedere eerbare burger hoort te gaan slapen. Hoewel haast alles er op wees dat Jacomijntje "gelegenheid" gaf, ofwel een bordeel hield, kon men dat niet echt bewezen krijgen en werd zij maar aangepakt op haar relatie met Gerrit de Knijf. Uit de bronnen blijkt dat haar man Dirk Starckenburg op 12 april 1774 in Batavia nog in leven was, al zal hij niet lang daarna overleden zijn. Het bericht van zijn dood kan haar niet eerder dan in de loop van 1775 hebben bereikt, dus had zij overspel gepleegd.

Na de verhoren van Jacomijntje en Jannetje Jongerling diende de schepbank tot een vonnis te komen. Op 17 januari 1778 stond Jacomijntje, toen 33 jaar, naaister, spinster en werkster, in de beklagdenbank. "Daar zij gevangene, in plaats van sijn eerbaar te gedragen en uit haar handen arbeyd alleen had haar bestaan te zoeken, waertoe zij (als zijnde gezond en sterk van lichaam) volkoomen in staat geweest is, sijn nogtans van die verpligtinge heeft verwijderd en niet alleen ten tijde dat haar man, met wien zij voor meer dan 14 jaaren in den Echt getreden is, en welke in de lente van het jaar 1774 oveleeden is, sijn in Oost-Indiën bevond, bij aanhoudendheid met seeker persoon in de jaaren 1773 en 1774 vleschelijke conversatie gepleegd en alzoo overspel gecommiteerd heeft" en ook omdat zij mannen en vrouwen gelegenheid had verschaft "tot het pleegen van hoererijs". waarbij zij zelfs een meisje daartoe heimelijk had vastgehouden, luidde de veroordeling "zes jaar Tucht- of werkhuis omme aldaar met harer handen arbeyd de kost te gewinnen", en betaling van de kosten van het proces. Dat laatste kon zij niet, blijkens een akte van onvermogen, zodat die werden kwijtgescholden. Aardig is nog de overweging van de rechtbank: "En alsoo hetgeene voorschreeve is, sijn misdaaden strijdende teegens Goddelijke en beschreeve Regten en welke mitsdien in een land van justitie niet kunnen werden geleeden, maer voorbeeldig behooren te werden gestraft." In een land waar recht heerste kon men dit soort zaken niet dulden en dienden overtreders gestraft te worden. Zij mocht niet eens mopperen, want de eis had ook 50 jaar verbanning uit Holland kunnen zijn. De erkenning van de beklagde dat zij schuld had werd misschien als verzachtende omstandigheid aanvaard, net als haar bewering dat zij het alleen had gedaan om haar drie kinderen niet te laten creperen. In de gevangenis (het Gravensteen) zal zij zich voorbeeldig gedragen hebben, want zij kreeg al op 21 juli 1778 een half jaar strafverkortung, op 22 juli 1779 acht maanden vermindering, een jaar later gevolgd door een verkortung met acht maanden en weer een jaar later nog eens met zes maanden. Die verkortung met 28 maanden betekende dat zij niet in januari 1784 vrijkwam, maar al in september 1781. In ieder geval op tijd om in mei 1782 met Jan Stoute te kunnen trouwen. ...

Hierboven staan reeds de twee kinderen uit dat huwelijk van Jan en Jacomijntje. De onderlinge verstandhouding was echter niet al te best en eind 1792 vragen zij dan ook een scheiding aan.

Enkele maanden later gaan hun wegen daadwerkelijk uit elkaar. Ze zijn van tafel en bed gescheiden en mogen dus niet trouwen zolang hun elders wonende partner nog in leven is. Maar Jan komt alweer snel aan de vrouw en onderhoudt jarenlang een relatie met een vrouw die te zijner tijd zijn volgende echtgenote zal worden.

Akte 32 (Pro Deo) scheiding

[Dit soort akten wordt voor de man en de vrouw apart opgeschreven.]

Compareerden voor de Heeren Mr Nicolaas Harting en Fredrik Wolphert Doornik, Schepenen der Stad Leijden, als commissarissen uit het midden van de Heeren Schout en schepenen deeser stad ten dage gecommiteerd Jan Stoute ter eenre en Jacobmijntje Brakel, deszelfs Huysvrouw, ter ander zijde. Te kennen geevende dat tusschen hun comparanten niet was die liefde en eenigheid als tusschen Egtelieden wel wordt gerequireerd, dat zij daaromme en omme alle verder verwijderingen en onlusten, dagelijks vermeerderende, voor te komen, te raden waaren geworden op approbatie van de Heeren Schout en Schepenen deeser Stad te separeren van tafel bedde, bijwoninge en goederen, op de volgende conditien. Namentlijk.

Dat ieder der comparanten nazig neemen en in eigendom zal behouden zijne of te haare kleederen, zoo linnen als wollen tot ieders lijff en gerijve behoorende. Dat de comparante voorts dat den gemeijnen boedel nazig neemen en in eigendom zal behouden al het gunt zij te huwelijk geeft aangebragt, voor zoo verre thans nog en weezen is, mitsgaderts de helfte van 't spek t welck nog in den boedel wordt gevonden. Dat daar en teegens den comparant nazig nemen en in eigendom zal behouden al den overigen boedel en goederen mitsgaderts t spek, niets verders daar van uijtgezondert. Dat voorts den comparante nazig neemen en ten haaren lastens zal moeten alimenteeren en onderhouden hunlieder twee te zamen gewonnen kinderen met naamen Willem oud vijff jaeren en Jacomijntje oud omtrend twee en een halff Jaeren; waarteegens den comparant verpligt en gehouden zal zijn aan de comparante tot alimentatie van dezelve kinderen te betalen geduurende de Negen Zomermaanden van Primo maart tot Ultimo November s wekelijks zestien stuyvers, welke uitkeering zal geduuren totdat het jongste van dezelve kinderen den ouderdom van agtien jaeren zal hebben bereijkt, ofte dat dezelve beiden inmiddels gehuwd ofte eerder overleden zullen zijn. Dat de comparante ten haaren privé lasten zal moeten neemen en betalen de somma van twee guldens welke zij in een kroeg schuldig staat. Dat wijders de schulden en lasten deezes boedels betaelden gedragen zullen moeten worden voor tweederde parten door den comparant en voor eenderde part door de comparante. Dat laatstelijk de schulden en lasten na het paseeren derzes te maken, betaald en gedragen zullen moeten worden door den geenen van beide welck die zal hebben gemaakt, zonder dat den een voor des anders schulden, na dato deezes gemaakt, aangesproken, geencomudeert, veel meer geexecuteerd zal mogen worden waaromme de comparanten verzochten deese na gewoonte gepubliceert en den volke bekent gemaakt, mitsgaderts ... bij den Heeren Schout en Schepenen deser stad geapprobeert en daarop condemnatie verleent mag worden. Actum den 15 December 1792.

De Heeren Schout en Schepenen der stad Leijden, gehoord het rapport van welgemelte Heeren Commissarissen, hebbende vorenstaande separatie geapprobeert zoo als hun Ed. Agtb. deselve Approbeeren bij deezen en condemneeren Partijen hinc inde en den innehouden en nakomen van dien. Actum den 4 February 1793.

Achter deze koel opgestelde condities gaat een hoop bitterheid schuil. Wat verder opvalt is het spek. Vroeger liep ook bij stadsbewoners nog vee over hun erfje te scharrelen. De genoemde stukken spek zijn wellicht de kostbare restanten van een eigen varken dat gedurende de voorafgaande zomer is vetgemest en vlak voor de winter een bezoek aan de buurtslager niet overleefde.

Ook dit paar krijgt, gescheiden als ze zijn, te maken met de slechte economische situatie. Jacomijntje Brakel, haar moeder en ex-man Jan Stouten (plus zoals eerder genoemd zijn zoon Klaas uit het eerste huwelijk) prijken allemaal op de lijst van Leidenaren die geld en/of goederen via armenzorg ontvangen.

SA II nr 6397, bedeeden jaar 1795.

<i>kwartier</i>	<i>naam</i>	<i>man</i>	<i>vrouw</i>	<i>kind</i>
8	Wed. Steven Brakel, hierna:	-	1	-
8	De gesepareerde vrouw van Jan Stoute [= Jacomijntje Brakel]	-	1	2
12	Jan Stouten	1	-	-

Pas wanneer Jacomijntje Brakel overlijdt, kan er weer getrouwd worden. Jan en Johanna Brouwer hebben zeventien jaar moeten wachten voor zij hun relatie konden "fatsoeneren", en doen dat vrijwel onmiddellijk nadat Jacomijntje onder de groene zoden verdwenen is.

Begraafboek: Jacomina Brakel, oud 65 jaar, gesep. [= gesepareerd: gescheiden] van Jan Stoute, Zuidzijde, overleden 16 januari 1810, begraven 20 januari 1810.

Schepenboek: E313, 22/7-1-1810 = Louwmaand.

Johannes Stouten, weduwnaar van Jacomijntje Brakel, wonende [op de Marendorpse Ag = doorgehaald] in de Duizendraadsteeg, geassisteerd met Johannes Stouten Junior, wonende op de Haarlemstraat, met Johanna Brouwer, jongedochter van Leijden, wonende in de Duizendraadsteeg. (Huwelijk 10 van de Sprokkelmaand 1810.)

NH-doopboek kinderen van Jan en Johanna Brouwer (voor het huwelijk werd gesloten)

- 12-03-1797 Izaäk, PK, geen getuigen.
- 29-05-1799 Bartholomeus, PK, geen getuigen.
- 24-03-1802 Adrianus, PK, geen getuigen.

Intussen ging het leven voor de kinderen "gewoon" door. Ook zij werkten, huwden, kregen kinderen, ...

KO 1711-1795, Schepenboek 1795-1811 en ondertrouw 1812-1898.

Claas Stoute en Jannetje Fles	07-11-1788	XX 198	KO	
Denijs Stoute en Maria Schootman	11-08-1797	A178	Schepen	
Jacobus Stoute en Joh. Maria Bondorp	26-04-1804	C100	Schepen	1 ^e
Jacobus Stouten met Jannetje Norel	17-01-1845		otr	2 ^e
Jacobus Stouten met Jacoba Verkijk	03-05-1850		otr	3 ^e
Johannes Stoute en Angenieta Akka	20-06-1794	O179v	RI-reg.	1 ^e
Jan Stouten met M.C. Lölgen	13-07-1838		otr	2 ^e
Willem Fredrik Stoute en Geertruij Cedron	11-04-1811	10v	otr	
Jacomina Stouten met Abraham Zwarts	25-04-1811	30v	otr	
Izaak Stoute en Elisabeth Rebecca v.d. Kloo	25-05-1821		otr	
Bartholomeus Stoute met Geertruyda Goejee	11-10-1822		otr	

KO 1788.

Claas Stoute, lakenw., jongeman van Leijden, wonende op de Orangegragt, geassisteerd met Jan Stoute, zijn vader, wonende als vooren, huwt met Jannetje Fles, jongedochter van Leijden, wonende in de Legewerfsteeg, geassisteerd met Neeltje Riethooven, haar moeder, wonende alsvooren. Hooglandse kerk 07-11-1788.

RI-register 1794.

Johannes Stoute, geboren te Leijden [aant.: ged. ¼ 1774 Hoogl. k. Jan Stouten, Eva Copie], jongeman, Lakenwr., wonende in de Verwerstraat, geassisteerd met Jan Stoute z: vader op de Marendorpseagtergragt, huwt met Angenieta Akka [aant.: Hakkaart], jongedochter van Leijden. Schepenen aanget. 20 junij 1794, 1^e geb. 21 junij 1794, 2^e geb. 28 junij, 3^e geb. 5 julij. Getr. voor de H.H. Pieter van Panhuijs en M. Hendrik Schim Scheepenen op den 5 julij 1794.

KO 1797.

Denijs Stoute, metselaarsknecht, jongeman van Leijden, wonende op de Marendorpseagtergragt, vergezeld met Jan Stoute, zijn vader, wonende in de Vestestraat, huwt met Maria Schootman. (Getrouwd 26-08-1797.)

KO 1804.

Jacobus Stouten, twijndersknecht, jongeman van Leijden, wonende op de Marendorpse Agtergragt, geassisteerd met Jan Stouten, zijn vader, wonende als voren, huwt met Johanna Maria Bondorp. (Getrouwd 12-05-1804.)

In map ondertrouw 1812-1898 (klapper) Leiden als uitzondering:

Ondertrouw 11-04-1811, huwelijk 24-04-1811. Willem Fredrik Stoute, zeemtouwer X Geertruij Cedron. (Aant.: op 18-10-1787 in de Hooglandse kerk gedoopt en op 01-09-1854 overleden, akte 748). (Aant.: ouders: Jan Stouten en Jacomijntje Brakel.) (Aant.: N.B.: op 06-10-1811 werd de op die dag geboren zoon Jan uit dit huwelijk in de Lootskerk (NH) gedoopt.)

Aanget. 25-04-1811, getr. 08-05-1811. Abraham Zwarts, wijnkopersknecht met Willemina [volgens index op fiche: Jacomina] Stouten. Ouders -.

Akte 101.

Op 07-06-1821 huwt Izaak Stoute, 24 jaar, geboren of gedoopt te Leijden den 12-03-1797, wever, wonende in de Paradijssteeg wijk 6 nr 751, meerderjarig zoon van Jan Stoute, zonder beroep en Johanna Brouwer, koopvrouw, wonende in de Bouwelouwesteeg, beide alhier tegenwoordig en toestemmende, huwt met Rebecca van der Kloo, spinster, 23 jaar, dochter van Johannes van der Kloo. Getuigen zijn Jan Kettenis, 37 jaar, rokjeswever, Paradijssteeg, Willem Velders, Adrianus van Solingen, Wijnand Eduard, allen wonende in de Paradijssteeg.

Akte 228.

Op 31-10-1822 huwt Bartholomeus Stoute, 23 jaar, zijnde geboren of gedoopt te Leijden, 29-05-1799, sjouwer, wonende in de Paradijssteeg wijk 6 nr 754, meerderjarig zoon van Jan Stouten, overleden te Leijden op 20-01-1822, blijkens akte de morte, en Johanna Brouwer, spinster, wonende in de Paradijssteeg, alhier tegenwoordig en toestemmende, huwt met Geertruyda Goejee, 33 jaar, spinster. Getuigen zijn Adries Singerling, Jan Kettenis, Zeger de Fey, Willem Fredrik Chaudron, 27 jaar, rokjeswever, wonende in de Paradijssteeg. (Niemand kan tekenen.)

Akte 151 (stempel 38 opc).

Op 26-07-1838 huwt Jan Stouten, weduwnaar van Agnes Hakkaart [katholiek], overleden te Leijden op 03-09-1836, 64 jaar, geboren of gedoopt te Leijden op 03-04-1774, blijkens doopextract, in dato 10-07-1838, uitdrager, wonende op de Haarlemstraat wijk 6 nr 470, meerderjarig zoon van Jan Stouten of Johannes, overleden te Leijden 20-01-1822 en van Eva Coupeij of Copij, begraven te Leijden in de maand maart 1782, blijkens doodextracten, met Maria Catharina Lölgen uit Mulheim aan den Rijn, dienstbode, 55 jaar oud. Getuigen zijn: Hendrik Stouten, 32 jaar, koopman, en Jacobus Stouten, 35 jaar, koopman, wonende beide te Rijpwetering, zoons des echtgenoots en R.A. Gerlagh en Ary Susan, goede bekenden, beide wonende in de Haarlemstraat.

Akte 14.

Op 30-01-1845 huwt Jacobus Stouten, 64 jaar, sjouwer, geboren of gedoopt te Leijden op 19-03-1780, wonende in de Bouwelouwesteeg, weduwnaar van J.M. Bondorp, overleden te Leijden op 08-04-1844, zoon van Jan Stouten en Eva Kappij, beide overleden, met Jannetje Norel, 64 jaar. Getuigen zijn: Ary Swanenburg, Jan Sinteur, Pieter Mieloo, Hendrik de Kloek, allen goede bekenden in de Bouwelouwensteeg.

Akte 129.

Op 15-05-1850 huwt Jacobus Stouten, 70 jaar, sjouwer, geboren of gedoopt te Leijden 19-03-1780, wonende in de Bouwelouwensteeg, weduwnaar van Jannetje Norel, overleden 21-07-1849, meerderjarig zoon van Jan Stouten en Eva Kappij, beide overleden, met Jacoba Verkijk, 59 jaar.

NH-doopgetuigen bij kinderen van Nijs Stoute en Maria Schootman zijn in:
1797 J. Stouten en J. Brouwer.
1799, 1800, 1803 en 1806 n.v.t.; in 1808 en 1810 geen getuigen.

NH-doopgetuigen bij de kinderen van Jacobus Stoute en J.M. Bondorp zijn in:
1805, 1807 en 1811 geen getuigen.
1809 Ary Kramma, Eva Stoute.

Hier valt eveneens op dat de kinderen bijzonder weinig interesse tonen om bij de doop van hun neefjes en nichtjes getuige te zijn. Het ziet ernaar uit dat ze elkaar de rug toe hebben gekeerd vanaf het moment dat ze het ouderlijk huis verlieten.

Zoon Nijs bezit als enige in dit gezin een zéér bescheiden pandje dat aan de rand van de stad ligt.

Bonboek huiseigenaren Stouten.
Vrijdomme buiten de Sijlepoort, Waardbon fol 559, Zuidsingel.
(Jacob van Leeuwen is vorige eigenaar) Is bij hem verkogt aan Nijs Stouten, vrij om 55 gl gereed geld. 06-04-1805.

Verder staat in het bevolkingsregister ondermeer:

- ca 1800 geb. 70 no 16 Jan Stoute met vrouw en 3 kinderen M.D. Achtergracht [geen extra info]
- 1818 SA1091 W6/884. Jan Stoute, ger.: 3, RK: 1, Duizendraadsteeg.

Mannelijke burgers van 21 jaar en ouder die deel wilden nemen aan verkiezingen, moesten zich in hun woonplaats laten inschrijven in het registré civique (het burgerregister). Zoon Nijs, en waarschijnlijk ook zoon Willem, voelden daar wel voor in 1811, getuige de notering op de Leidse lijst.

Index Liste Civique 1811 Leiden

<i>Nom</i>	<i>No.</i>	<i>Qualifications</i>	<i>Epoque de la naissance</i>
Stoute (Neijs)	2137	garçon maconne	12-01-1777
Stoute (Willem)	2244	marsager	..3-10-1786 (Verband?)

Garçon macon = metselaarsknecht, Marsager = zeemtouwer?

Zoon Klaas huwt vrij jong, namelijk wanneer hij negentien jaar oud is. Zijn vader Jan was intussen 5 ½ jaar getrouwd met Jacomina Brakel. Aangezien Jan zelfs als opa bij vrijwel geen enkel kleinkind als doopgetuige verschijnt, kun je je afvragen hoe de onderlinge verstandhouding thuis is geweest. De relatie tussen Jan en Jacomina was al niet best, laat staan dat ze een ideale stiefmoeder voor zijn zonen geweest zal zijn.

Uiteindelijk overlijden ze natuurlijk allemaal. Van sommigen blijft het de vraag wanneer en waar. Zo komt de jongste zoon Adrianus vermoedelijk als getuige mee naar het stadhuis, wanneer zijn nichtje (de dochter van zijn halfbroer) bevallen is van zoon Willem Frederik, en haar man zijn zoon laat registreren.

Op 12-01-1852 verklaart Jan Willem van der Steen, 27 jaar, timmerman, wonende op de Oude Rijn, dat zijn huisvrouw Susanna Frederica Stouten op 11-01-1852 bevallen is van Willem Frederik. Getuige is Adrian den Stouter, Groenesteeg, 45 jaar, verwer.

Omtrent de overlijdensdatum en -plaats van de meeste andere gezinsleden is geen twijfel mogelijk.

Akte 71 Jan (vader).

Op 22-01-1822 verklaren Johannes van der Kloof, 70 jaar, tinnegietersknecht, wonende in de Paradijssteeg en Cornelis Wagemaker, 52 jaar, opperman, Paradijssteeg, dat op 20-01-1822 is overleden in de Paradijssteeg wijk 6 nr 751, Johannes Stouten, geboren te Leiden, 78 jaar,

metselaarsknecht, man van Johanna Brouwer, zoon van Johannes [sic] Stouten, naam der moeder onbekend.

Akte 271 Isaac.

Op 28-03-1823 verklaren Bartholomeus Stouten, 25 jaar, wever, wonende op de Langegracht wijk 5 nr 852 en Johannes van der Kloof, 72 jaar, tinnegieter, wonende in de Paradijssteeg, dat op 27-03-1823 in het Cecilia Gasthuis wijk 6 nr 1351 is overleden Isaac Stouten, geboren te Leiden, 26 jaar, wever, gewoond hebbende in voornoemd huis, man van Elisabeth van der Kloof, zoon van Johannes Stouten, overleden en van Johanna Brouwer, wonende binnen deze stad.

Akte 170 Jacomina (dochter).

Op 17-03-1824 is volgens Abram Zwart, wijnverkopersknecht en Willem Frederik Stouten, 36 jaar, zeemtouwer, Zuidzijde wijk 8 nr 548 overleden op de Geeregracht wijk 2 nr 444: Jacomina Stouten, geboren te Leiden, 34 jaar oud, vrouw van Abram Zwart, dochter van Jan Stouten en van Jacomina Brakel, beide overleden.

Akte 721 Bartholomeus.

Op 22-08-1832 verklaren Nicolaas Schols, 62 jaar, kniebandenmaker, Paradijssteeg en Cornelis van Leeuwen, 31 jaar, metselaar, Paradijssteeg, dat op 22-08-1832 is overleden in de Paradijssteeg wijk 6 nr 811 Bartholomeus Stoute, geboren te Leiden, 33 jaar, sjouwer, man van Geertruy Goejee, wonende alhier, zoon van Jan Stoute, overleden en Anna Brouwer, mede wonende alhier.

Akte 477 Jacobus.

Op 16-05-1851 is volgens Johannes Stouten, zoon van de overledene 47 jaar, sjouwer en Lambertus Reigersveer, neef van de overleden, 33 jaar, sjouwer, overleden in de Bouwelouwe-steeg: Jacobus Stouten, gehuwd met Jacoba Verkijk, eerder weduwnaar van Johanna Norel en eerst weduwnaar van Johanna Maria Bendsdorp, zoon van Jan Stouten en Eva Kappij, beide overleden.

Akte 748 Willem Fredrik.

Hendrik Stouten, zoon, 35 jaar, dekenwerker, Paradijssteeg en Christiaan Plu, aanbehuwd oom van de overledene, 32 jaar, Zuidzijde, verklaren dat Willem Fredrik Stouten op 01-09-1854 is overleden, geboren te Leiden, 66 jaar oud, geen beroep, weduwnaar van Geertui Cedron, zoon van Jan Stouten en Jacomina van Brakel, beide overleden.

Akte 493 Jan (zoon)

Op 04-05-1860 is volgens bekenden van de overledene overleden op de Haarlemstraat: Jan Stouten, geboren te Leiden, 86 jaar, geen beroep, gehuwd met Maria Catharina Lölgen, weduwnaar van Agnes Hakkaart, zoon van Jan Stouten en Eva Copij, beide overleden.

Wat rest aan bronnenmateriaal zijn enkele interessante punten uit correspondentie met het GAL over de familie Stouten.

1. De map bevat o.a. een brief van de Algemene Nederlandse Vereniging ter Voorkoming van Blindheid te Utrecht uit 1962, waarin i.v.m. "de bestrijding van een ernstige oogaandoening" gevraagd wordt naar de naaste verwanten van Eva Stoute, wiens ouders zijn Denijs Stoute, geboren 12-01-1777 en Maria Schootman.
2. Verder is er een brief van een mevrouw L.J.M. Gosens-Stouten, uit Apeldoorn uit 1990 die vraagt of er verband is met C.B. Hardy en G.M. Hardy uit Valenciennes die een wapen voeren. Volgens de archiefmedewerker die de brief beantwoordt is het verband onwaarschijnlijk, omdat de familie niet in kringen verkeerde waarin een wapen nodig was.

Willem Frederik Stouten, de bindende factor

(Generatie 05 Stouten in de Van der Steen-tak.)

<i>Man</i>		<i>Vrouw</i>
Naam:	Willem Frederik Stouten	Geertrui Cedron
Geboren:	18-10-1787 te Leiden	31-10-1783 te Leiden
Overleden:	01-09-1854 te Leiden	16-07-1850 te Leiden
Geloof:	NH	NH
Adressen:	Zuidzijde / Zuidsingel (1814-1853)	Gebuurte 41, nr 32 Zuidsingel (1800), Waardgracht Zuidzijde (1849)
Beroepen:	Zeemtouwer (= bereider van zeemleer) (1814 - 1850), zonder beroep (1853)	Kruidenierster (1832, winkelierster (1846)
Vader:	Jan Stouten	Hendrik Cedron
Moeder:	Jacomijntje Brakel	Geertrui Planje (ook: Pleijnije)
Huwelijk:	24-04-1811 te Leiden (ondertrouw 11-04-1811 te Leiden)	

Kinderen

1. Jan geb. 1811 te Leiden
2. Geertrui Wilhelmina geb. 1815 te Leiden
3. Hendrik geb. 1819 te Leiden
4. Anthoinette geb. ca 1821 te Leiden?
5. Susanna Frederika geb. 1824 te Leiden
6. Jacomina geb. 1826 te Leiden
7. Geertrui geb. 1828? te Leiden?

Generatie 04

Huwelijk van dochter Susanna Frederika op 28-11-1849 te Leiden.

Jan Willem van der Steen, oud 25 jaar, timmerman, geboren te Leiden op 25-02-1824, wonende op de Uiterstegracht, zoon van Jan van der Steen, overleden te Leiden op 15-09-1837, en van Catharina Buys, winkelierster op de Uiterstegracht ...en Susanna Frederika Stouten, oud 25 jaar, naaister, geboren te Leiden op 15-01-1824, dochter van Willem Frederik Stouten, zeemtouwer en Geertrui Cedron, wonende op de Zuidzijde, ter andere zijde... Getuigen Isaac Labordus (?), 53 jaar oud, koopman, St. Jacobsgracht, Arij Crama, 36 jaar, sjouwer, Jacobus Buijs, 30 jaar, huisverver, Geeregracht en Lambertus van Ees, 39 jaar, sjouwer.

Generatie 03

Jacobus van der Steen en Petronella Susanna Poptie

Generatie (07)/08 Stoute

Gegevens	Man	Vrouw
Naam:	Denijs Stouten	Jannetje Siewers
Geboren:	09-02-1710 te Leiden	07-10-1711 te Leiden
Overleden:	08/15-11-1760 te Leiden	ca 1770 te
Geloof:	NH	NH
Adressen:	Cingelstraat (1730), bon Oostmarendorp L.Z. (1748), Havenkwartier, Bouwelouwesteeg op de Maarend. Agtergr (1749)	Langegracht bij de Boenepoort (1730), Middelstegracht (1764), Kaarsenstraat (1766)
Beroepen:	Lakenw. (1730), bedeelde (1748/49)	Huisvrouw
Vader:	Claas Stoute	Jan Stevens/Siewers (van der Steen)
Moeder:	Maria de Wilde	Seijtje Elias [Lettier]
Huwelijk:	19-08-1730 te Leiden KO	

Kinderen

1. Johannes doop 16-09-1731 te Leiden, overl. 12/19-01-1732 te Leiden
2. Nicolaes doop 08-03-1733 te Leiden, overl. 25-/09-02/10-1734 te Leiden
3. Doodgek. k. v. Denijs? geb. en overl. 02/09-04-1735 te Leiden
4. Denijs Nicolaas doop 07-10-1736 te Leiden, overl. 28/12/1776-04/01/1777 te Leiden
5. Sijtje doop 20-08-1739 te Leiden, overl. 03/10-10-1739? te Leiden?
6. Caatje doop 20-08-1739 te Leiden, overl. 04/11-06-1740? te Leiden?
7. Seijtje doop 13-04-1741 te Leiden, overl. 15/22-01-1780 te Leiden
8. Jan doop 17-04-1744 te Leiden, overl. 19/26-09-1744 te Leiden
9. Johannes doop 13-04-1746 te Leiden, overl. 20-01-1822 te Leiden

Dit is een generatie die wellicht een beetje in de massa zou verdwijnen, ware het niet dat er heel wat te vertellen valt over de enige volwassen geworden dochter.

Denijs Stouten en Jannetje Siewerse zijn beiden in Leiden geboren en getogen. Denijs is twintig jaar oud wanneer hij met zijn negentienjarige Jannetje trouwt in 1730.

KO LL126, 19-08-1730.

Denijs Stoute, lakenw., jongeman van Leijden, wonende in de Cingelstraat, geassisteerd met Claas Stoute, zijn vader, wonende als vooren, huwt met Jannetje Siewerse, jongedochter van Leiden, wonende op de Langegracht bij de Boerepoort, geassisteerd met Seijtje Elias, haar moeder, wonende als vooren.

Ze krijgen totaal negen kinderen waarvan alleen zoon Denijs Nicolaas, dochter Seijtje en de voortzetter van de stamboom Johannes in leven blijven. Tussen de eenlingen zit ook een tweeling: Sijtje en Caatje. Meerlingen komen niet zo vaak voor. Tweelingen waren in het verleden niet echt ongewoon, maar een drieling bijvoorbeeld was zéér zeldzaam. Inmiddels heb ik enkele duizenden doopinschrijvingen gezien en daarbij ben ik slechts éénmaal een drieling tegengekomen. Gewone zuigelingen hadden geen ideale levenskansen. Kwam er een tweeling ter wereld, dan was het voor de ouders helemaal een opgave om beide baby's in leven te houden, tenminste, vrijwel altijd sterven de kinderen jong. Dat was ook het trieste lot van Sijtje en Caatje.

NH-doopboek (klapper)

- 16-09-1731 Johannes, MK, getuige Sijtje Letje.
- 08-03-1733 Nicolaes, MK, getuigen Jan Siewerse, Sijtje Litje.
- 07-10-1736 Denijs Nicolaas, (moeder: Sipers), getuigen Nicolaas Stoute, Marijtjen Hansselijn.
- 20-08-1739 Sijtje, Caatje; Twelingen, HK, getuigen Jan Siewerts, Sijtje Kitie, Joost Overduin, Caatje Siewers.
- 13-04-1741 Seijtje, HK, getuigen Jan Siewers en Seijtje Litje.

- 17-04-1744 Jan, getuigen Jan Stoute en Willemijnte Morlegijn.
- 13-04-1746 Johannes, PK, getuigen Jan Stoute en Willemijntje Morreleijn.

In 1748 en 1749 moet het gezin rondkomen van hetgeen de “Diaconen Armmeesteren of andere Uijtdeelaers van publijcque Liefdegaaven” verstrekken. Dat zal geen vetpot zijn. Denijs krijgt hulp van het zogenoemde Huiszittenhuis. Dit was een instantie die middelen verstrekke aan mensen die in hun eigen woning leefden; dus niet in een tehuis woonden.

SA II, nr. 4141.

- Oostmarendorp Landzijde, 497 Denijs Stoute HSH 5.9.0.
- Jaar 1749, Arme huisgezinnen Haven - Quartier, 12 Denijs Stoute (e.a.).
- Arme huisgezinnen Haven - Quartier sedert 14-04-1749 Haven. 5 (o.a.) Denijs Stoute, bij de bouwelouwesteeg, op de Maarend: Agtergr.

Vader Denijs overlijdt op zijn vijftigste en maakt de huwelijken van de twee overgebleven zoons niet meer mee. Jannetje Siewerse wel. Zij treedt als getuige op. Overigens wordt Denijs Nicolaas ook niet ouder dan veertig jaar.

Denijs Nicolaas Stouten en Jannetje Kamphoven	14-12-1764	SS150	
Jan Stouten en Eva Koppij	06-06-1766	SS235	1 ^e
Jan Stoute met Jacobmijntje Brakel	26-04-1782	WW167	2 ^e
Johannes Stouten met Johanna Brouwer	22/7-1-1810	E313 Schepen	3 ^e

KO 1764.

Denijs Nicolaas Stouten, fraamwerker, jongeman van Leiden, wonende op de Middelstegracht, geassisteerd met Jannetje Siewerse, zijn moeder, wonende als vooren, huwt met Jannetje Kamphoven, jongedochter van Leiden.

KO 1766

Jan Stouten, metselaersknecht, jongeman van Leiden, wonende in de Kaarsenstraat, geassisteerd met Jannetje Siewerse, zijn moeder, wonende als vooren, huwt met Eva Koppij, jongedochter van Leijden, wonende in de Kaarsestraat, geassisteerd met Lena de Haan, haar moeder, wonende als vooren. Huwelijk op 06-06-1766. Trouwboek Hooglandse kerk.

KO 1782.

Jan Stoute, weduwnaar van Eva Copij, wonende op de Oranjegracht, geassisteerd met Jacobus Sievers, zijn oom wonende in de Westhavenstraat, met Jacomijntje Brakel, weduwe van Dirk Starkenbrug, Hooglandschekerkchoorsteeg, geassisteerd met Niesje Chrispijn, haar moeder, wonende alsvooren en Harmes Starkenburg, haar aanbehuwde broeder. Hooglandse kerk 26-04-1782.

Schepenen 1810. (Huwelijk 10 van de Sprokkelmaand 1810.)

Johannes Stouten, weduwnaar van Jacomijntje Brakel, wonende [op de Marendorpse Ag = doorgehaald] in de Duizendraadsteeg, geassisteerd met Johannes Stouten Junior, wonende op de Haarlemstraat, met Johanna Brouwer, jongedochter van Leijden, wonende in de Duizendraadsteeg.

Denijs Nicolaas hij behoort tot dezelfde beroepsgroep als hozenververs en -verkopers. Hozen waren kousen of een set losse nauwe broekspijpen.

Uit: N.W. Posthumus, De geschiedenis van de Leidsche lakenindustrie, deel 3 de Nieuwe tijd, pag. 865 ^Q (een standaardwerk over dit onderwerp):

“Het kousenweversgilde, ook wel fraamwerkersgilde genoemd vereenigde de z.g. fraamwerkers onder zich; dat waren zij, die op een fraam of ijzeren getouw mutsen en dergelijke artikelen weefden, in tegenstelling met de kousenbreiers, die niet weefden, maar breiden. Zij vestigden zich eerst op het eind der zeventiende eeuw te Leiden.”

Johannes is het enige kind dat duidelijk een hoge leeftijd bereikt. Volgens de overlijdensaangifte in 1822 wordt hij 78 jaar oud. Zeker als het gaat om personen die vóór 1812 zijn geboren, wisten ze vaak zelf niet precies hoe oud ze eigenlijk waren. In dit geval klopt het wel. Moeder Jannetje Siewerse leeft in elk geval in 1766 en zal dan ongeveer zestig jaar oud zijn.

Begraafboek op naam Stouten.

- Doodgekomen kind van Denijs, B, 02/09-04-1735.
- Jan, kind van Denijs, B, 12/19-01-1732.
- Claas, kind van Denijs, B, 25/09-02/10-1734.
- Cijtte, kind van Denijs, B, 03/10-10-1739.
- Jan de, kind van Denijs, B 19/26-09-1744.
- Caatje, kind van Denijs, B 04/11-06-1740.
- 08-15/11-1760, Stoute, Denijs, man van Jannetje Sibers, PB.
- Overleden Denijs Nicolaas, man van Jannetje Kamphoven (aant. = Kamphoorn), Papegaaijs Bolwerk tussen 28 dec 1776 en 4 jan 1777.

Bevolking Leiden ca 1762, SA1855Nr. 71. Bijwoonders zijn o.a.:

Anna Catrijn Copijn, inkomst 1 maj 1776. En: du wu Denijs Stoutten, inkomst 1 aug. 1776, vertrek 6 nov. 1777. [Dit kan Jannetje Siewerse of Jannetje Kamphoven zijn.]

Akte 71 Jan (zoon).

Op 22-01-1822 verklaren Johannes van der Kloof, 70 jaar, tinnegietersknecht, wonende in de Paradijssteeg en Cornelis Wagemaker, 52 jaar, opperman, Paradijssteeg, dat op 20-01-1822 is overleden in de Paradijssteeg wijk 6 nr 751, Johannes Stouten, geboren te Leiden, 78 jaar, metselaarsknecht, man van Johanna Brouwer, zoon van Johannes (sic) Stouten, naam der moeder onbekend.

De onfortuinlijke geschiedenis van Seijtje Stoute

Over het leven van Seijtje Stoute is heel wat aan het licht gekomen. Ze is nooit getrouwd geweest. Toch heeft ze meerdere relaties gehad met mannen die buiten Leiden woonden. Voor het eerst duikt Seijtje op in 1766. Ze bevindt zich dan in een penibele situatie en probeert te redden wat er te redden valt.

Notaris Keerwolff, akte 85.

Attestatie. Gepasseerd in dato den 7 augustus 1766.

Op heeden den 7 augustus 1766 compareerde voor mij Pieter Keerwolff, not. publ. ... binnen de stad Leijden resideerende, ende voor de naargenoemde getuygen, Seijtje Stoute, minderjarige ongehuwde dogter, oud omtrent drie en twintig jaaren, woonende binnen deze stad, dewelke verklaarden ter requisitie en versoeken van Maria Maas, huisvrouw van Coenraad Lonkebeen, woonende te Amsterdam, mitsgaders van alle die geene die deze eenigsints mogte aangaan, waar en waaragtig te weesen, dat sij deposante eenigtijd als dienstmaagt hebbende gewoont binnen de stad Amsterdam voornt. en geresolveert zijnde, om een huur in den andere stad te gaan soeken, van Amsterdam is vertrokken, en door de voorne. Coenraad Lonkebeen, zijnde nagegaan, eijndelijk door de selve ... veele en meenigvuldige liefkoosinge en persuagien zoo verre is gebragt, dat zij deposante met deselve Coenraad Lonkebeen verscheijdene reijzen heeft gepleegt vleeselijke conversatien in zoo verre dat zij deposante daardoor is beswangert geworden, en op den 15 februarij dezses Jaars 1766, is verlost van een kind, zijnde een dogter 't welk vervolgens alhier in de Pieterskerk zijnde gedoopt en genaamt Eva, en de meeropgenoemde Coenraad Lonkebeen ook als vader vant selve kind zijnde te boek gesteld, en waarvan ten allen tijde nader bij t voors. doopboek zoude kunnen bleijken, en altaar toe zij deposante haar is revereerende wijders niets getuijgende, geevende zij deposante voor reedenen van wel weetenschap als in den text, en van alles te selve nog zeer goede en versche geheugenisfe te hebben, berijdt zijnde dierhalve ten allen tijde des gerequireert werdende, hare gegevene depositie nader met solemneele Eede te bevestigen.

Aldus gedaan verleeden en gepasseert, binnen de stad Leijden ter praesentie van Henderik Arentsen, antoine Carpentier als getuijgen.

Getekend door Seijtje (!): *Sijtie Stoute* met lange uithalen bij de S en de Y.

Rechterlijk Archief, nr. 86, minuten Civiele Zaken OO 58.

Is idem aan akte 85 van notaris Keerwolff. Ditmaal staat niet de handtekening van Seijtje eronder. Wel de volgende toevoeging:

... als getuigen; de minuite dezès benevens de deposante en mij nots: op een zeegel van twaalf stfs: ook hebben onderteekent. 't Welk ik affirmeere. P. Keerwolff. Nots. Pub.

Naar dat Seijtje stoute attestante inde voorenstaande attestatie gemelt, dezelve attestatie wel en duidelijk van woorde te woorde was voorgeleesen, verklaarde sij den innehouden van dien alzoo waaragtig te zijn en daarbij alsnog te persisteren. Zoo waarlijk, etc. Actum den 22-11-1766.

Rechterlijk Archief, nr. 86, minuten Civiele Zaken OO 59.

Compareerden voor de onderschreeve H.H. Scheepenen meesteren der stad Leijden Hendrina de Reijke, huijsvrouw van abbe Galtema, beEdigde vroedvrouw binnen deze stad, en dina Nieuwkuijk, huijsvrouw van Pieter Rooseboom mede woonende binnen dese stad, dewelken verklaarden ter requisitie en versoeke van Maria Maas, huijsvrouw van Coenraad Lonkebeen, mitsgaders van alle de geene die deze eenigsints moogen aangaan, waar ende waaragtig te weesen, ende wel eerstelijk de eerste deposante dat sij in qualite als vroedvrouw in de maand februarij dezès loopende jaars 1766, zonder egter in de proecise bepaaing van de dag behaalt te willen zijn, zijnde gekoomen bij eene Seijtje Stoute, woonende binnen deze stad, ter eijnde haar in hare aanstaande verlosfinge te adsisteren, dat zij deposante de voornoemde Seijtje Stoute heeft afgevraagd wie vader van het kind was dat zij ter wereld stond te brengen, dat de even genoemde Seijtje Stoute daarop heeft geantwoord dat het was eene Coenraad Lonkebeen, welke ter Rotterdam woonde, en dickwils alhier quam, om volk te werven voor de scheepen, maar dat hij een vreijs persoon was; vervolgens de meeropgenoemde Seijtje Stoute, in haren arbeid bij de verlosfinge en bevalling van een kind zijnde een dogter heeft geadsisteert ende geholpen.

En verklaarde zij tweede deposante in de maand February dezès jaars 1766, zonder egter de precise dag te kunnen bepaalen, als naaste geuur geadsisteert heeft bij de verlosfinge van de voorn. Seijtje Stoute van een dogter, en van dezelve niet alleen voor, maar ook na haar verlosfinge meermaalen te hebben gehoord dat zij bevrugt was geworden door eene Coenraad Lonkebeen die te Rotterdam woonde, maar ook ten tijde van hare bevalling verklaart heeft, dat niemand anders dan de zoo even genoemde Coenraad Lonkebeen vader van haar kind was. Wijders niets getuigende geevende zij depositanten voor reedenen van weetenschap als in den text en van alle 't selve nog goede geheugenisse te hebben, zeggende jder tot bevestiging van dien Zoo waarlijk moet mij God almagtig helpen; Actum den 22 nov 1766.

Getekend J.B. van der Steen en Pieter Marcus.

Doopboek NH

- 23-02-1766 Eva, PK, pa en ma: Koenraad Lonkebeen en Seijtje Stouten, getuigen Klaas Stouten en Eva van den Bergh. (Geen enkele aantekening.)

Zie voor de doopgetuigen ook generatie 08/09 Stoute. Klaas en Eva zijn de oom en tante van Seijtje. Vroedvrouwen waren overigens wettelijk verplicht naar de naam van de vader te vragen als daar twijfel of onduidelijkheid over was. Indien een zwangere vrouw die niet wilde prijsgeven, dreigde de vroedvrouw tijdens de bevalling de vrouw in barensnood aan haar lot over te laten en verder niet te helpen.

Seijtje is waarschijnlijk naar de notaris gestapt om haar naam te zuiveren en ze probeerde mogelijk geld te krijgen van Coenraad. Heeft Coenraad haar verleid of was het andersom? Dienstmeiden liepen een aantoonbaar grotere kans om zwanger te raken (van hun werkgever of andere mannelijke huisgenoten) dan meisjes met andere banen. Wat er werkelijk speelde zal niet makkelijk te achterhalen zijn, maar het werd wel het begin van een lijdensweg voor Seijtje. Want, hoe kon zij zich als ongehuwde moeder staande houden in een zeer conservatieve maatschappij? Seijtje duikt vervolgens ongeveer zeven jaar later weer op, nu in de confessieboeken van de Scheepenen in Leiden. Het verhoor spreekt voor zich.

Nr 2.

Artuulen gedaan maaken ende Edelagtbare heeren schepenen der stadt Leijden overgegeeven bij den Heer Mr. Nicolaas van Alphen Hooft offisiers van deselve stadt omme daarop gehoort te werden zeeker vrouwspersoon zijn weledelgestrenge gevangen op 's Gravestein.

1. Haar gevangens naam, toenaam, ouderdom, geboorte en laaste woonplaatsen, mitsgaders haar middel van bestaan.
Zegt genaemd te zijn Sijtje Stoute, oud omtrent dertig jaren, geboortig van Leijden, laetst wonagtig te zijn geweest in de Brandewijnspoort op de Langegraft bij de Houtmarkt, van hantwerk een spinster.
2. Off aan haar gevangen ook bekend is den persoon van Mie Ros.
Zeg, Ja.
3. Bij wat occasie, en hoe langen tijdt sij gevange wel kennisse aan voornoemde Mie Ros gehadt heeft.
Zegt, aangem. Mie Ros kennis gekregen te hebben voor twee jaren, ten tijde dezelve met haer in eene buurd gewoond heeft op het Levendaal in het steegje zonder eind.
4. Of het niet een waarhijt is, dat sij gevange met Mie Ros, gekoomen is aan het huijs van zeeker vrouwspersoon genaamd Juydit, welke woont in de Moriaanssteeg binne deese stad en aan diselve gevraagt hebben om een kindere baayrok te koopen.
Zegt, Ja.
5. En off het niet een waarhijt is dat sij gevange, en voorn. Mie Ros op dat selfde moment uijt het huijs en van voorn. Juydit een baayen kinder rok gestoolen hebben.
Zegt, Ja, doch dat haer ges. moeder naderhand het zelve heeft betaeld.
6. Off het almeede niet een waarhijt is, dat zij gevangen op seekere tijt, uijt de vispoort binne deese stad, gestoolen heeft een koopere tee off water ketel ter wijl Mie Ros op Schildt wagt stondt, om op te passen en te waarschouwen als er volk quam.
Zegt, Ja.
7. Off zij gevange, aan Mie Ros dan off Mie Ros, aan haar gevange, heeft voorgesteldt om devoorn. coperen tee- off water ketel te stelen.
Zegt zulk niet regt te weeten, als haar geve. vergeeten zijnde.
8. Off zij gevange dan Mie Ros den voorn. gestoolen ketel aan Eva van Beek verkogt heeft.
Zegt Mie Ros dit gedaan te hebben.
9. Off zij gevange en Mie Ros het geldt van den voorn. gestoolen en verkogte ketel ter somma van 2-4-0 niet te samen gedeelt en verteerd hebben.
Zegt, niet vast te weeten hoe veel zij voor de verkogte ketel genoten hebben; doch dat zij te samen dat geld welk zij daervoor ontvangen hadden, hadden gedeelt en verteerd.
10. Off zij gevange niet gestoolen heeft uijt een huijs staande inde heerensteeg binne deese stad, twee dobbelsteenen vrouwe schorte en deselve verkogt te hebben voor 16 stuivers.
Zegt, Ja.
11. Off zij gevange al meede niet gestoolen heeft uijt een winkel op den Ouden Rijn digt bij het weeshuijs, binne deese stad twee pakken kousens.
Zegt, Ja.
12. Off zij gevange al meede niet gestoolen heeft uijt het huijs van Jacobus Pufkens toen denselven op de haarlemstraat binne deese stad woonde, een paar vrouwe muijen.
Zegt Ja, en dezelve aan een buurvrouw verkogt te hebben voor twaelf stuivers, doch dat haer gevs. moeder dezelve weder ingekogt en aan den eigenaer terug gegeven heeft.
13. Off zij gevange van voorn. Puffkens nog niet gestoolen heeft eenig nat linde goedt.
Zegt, neen.
14. Off zij gevange al meede niet gestoolen heeft, op de Zijtgragt bij de Moole van het kalff eenig linde goedt dat te bliken lag.
Zegt, Ja, doch dat zij het zelve aen de eigenaers op derzelve eerste aanmaning heeft teruggegeeven.
15. Waar zij gevange aan die kopere asch ketel gekoomen is daar zij gevange op seekere tijt meede aan het huijs van Mie Ros gekoomen is.
Zegt, dat zij geve. wel met Mie Ros een kopere aschketel in een steeg op de Bredestraet dicht bij het stadhuis heeft gestolen, doch daarmede niet aen het huis van Mie Ros gekomen te zijn.

16. Off dat ook die koopere asch keetel is die door haar gevange op den Ouden Rijn voor 4-10-0 verkogt is. Zoo ja; hoe sij gevangen aan die keetel gekoomen is.
Zegt, Ja, en is voorts beantwoord op het voorgaende art.
17. Off zij gevange niet een on egt kindt gehadt heeft bij eene zekere persoon genaamt Lonkebeen, woonagtig te Rotterdam.
Zegt; Ja, doch dat te dier tijd die persoon te Amsterdam woonagtig was.
18. Off zij gevangen ook kindt door persoon van Lijs Ter Grouw, zijnde een rokkerswever, die van sijn vrouw gesepareerd is.
Zegt Ja.
19. Of zij gevangene haar van voorn. Lijs der Grouw niet heeft laate beswangeren.
Zegt, Ja.
20. Off zij gevange naar die tijt niet wederom vleesselijke conversatie gehouden heeft met zeeke schoenmaaker, woonagtig te Wassenaar.
Zegt Ja.
21. Off sij gevange niet moet bekennen ten uijterste strafbaar te sijn over haare gepleegde dieverijie, hoerrerij en ontugtig manier van leeven.
Zegt, Ja.
22. Wat sij gevange tot haar verschooninge weet bij te brengen. Zoo weegens haare diverijie, als gepleegde hoerregie.
Zegt, aen het stelen geraekt te sijn door de moeder van Mie Ros, en voorts niets tot verschoning te weeten in te brengen.

Aldus gevraegd, geantwoord en geresumeerd op den 5 maert 1773, ter presentie van alle de Heeren Schepenen, denito den Heer Schepen Changinon, en door de geve. eigenhandig onderteekend.

[bij een kruisje:] Dit is het zelfgestelde merk der geve. Sijtje Stoute mij present. Anthony Cornelis der Nalnoe.

Is op verzoek van den Hr. Hoofdofficier bij hun Ed. Achtb. goedgevonden dat de geve. bij provisie op het werk of tugthuis zal worden geplaetst, tot dat hun Ed. Achtb. omtrent dezelve zullen goedvinden nader te disponeren, zoo als bevonden zal worden te behoren.

Actum den 5 maert 1773 bij alle de Heeren Schepenen, denito den H. Schepen Changinon, mij jegenwoordig. Anthony Cornelis de Nalnoe.

Nader artuulen gedaan maake ende Ed. Agtb. Heeren Schepenen der stadt Leijden overgegeven bij den Heer Mr. Nicolaas van Alphen, Hooft offisier van deselven stadt, R.c. omme daar op gehoord en geexamineerd te werden Sijtje Stoute sijn heer hooft offisiers gevange op 's Gravestein alhier.

1. In welk jaar het geweest is dat sij gevange verlost is van het kindt waarvan sij door Thijs der Grouw beswangert is.
De geve. zegt: dat het laetstleden kermis drie jaren geleden is, dat zij van een jongentje is bevallen, waervan zij door Thijs der Grouw was bezwangerd.
2. Sedert welken tijde sij gevange met den selven Thijs der Grouw vleeslijke conversatie gepleegt of gehadt heeft?
Zegt zedert den tijd van vier jaren, zo zij geve. voor t naastgeloovd; zonder het nader of juister te kunnen bepalen.
3. In wat jaar het geweest is dat sij gevange gestoolen heeft de twee dobbelsteenen schorten, op art. 10 van haar eerste verhoor gemelt?
Zegt, twee of drie jaren geleden, zonder het zelve nader te kunnen bepalen.
4. In wat jaar het geweest is dat sij gevangen gestoolen heeft het pak met kousen op art. 11 van haar eerste verhoor gemelt?
Zegt, omtrent op diezelvde tijd als zij geve. die dobbelsteene schorten heeft gestolen waarvan in het vorige art. gesproken is; immers, zo zij geve. meent, in dat zelvde jaer.
5. In wat jaar het geweest is dat sij gevange gestoolen heeft de vrouwe meulen op art. 12 van haar eerste verhoor gemelt?

Zegt, dit niet recht te kunnen bepalen; alleen dat zij geve. weet, dat zulx is geschied voor dien tijd, dat zij de schorten, op art. 4 gemeld, heeft gestolen.

6. Wanneer het geweest is dat zij gevange de dieverijen van een kinder baaijen rok van een kopere thee off water ketel op art: 4, 6 en 15 respectivelijk van haar eerste verhoor gemelt gepleegt heeft?

Zegt, zulx geschied te zijn in dat zelvde jaar dat Mie Ros is geapprehendeerd.

Aldus gevraagd, geantwoord, geresumeerd ter presentie van alle de Heeren Schepenen, op den 10 junij 1773 en bij de geve. eigenhandig onderteekend.

[bij een kruisje:] Dit is het zelf gestelde merk bij de geve. mij praesent. Anthony Cornelis de Malnoe.

Ook het kind van Seijtje en Lijs der Gouw is in de protestantse kerk gedoopt als het enige andere kind "van" Koenraad Lonckebeen:

- 28-12-1769 Abraham, HK, pa en ma: Coenraad Lonckebeen en Elisabeth de Stoute, getuige Maria Wijgaard. (Weer geen aantekeningen.)

Waarschijnlijk vond Seijtje het handig om naar de Hooglandse kerk te gaan en niet naar de Pieterskerk waar haar eerste kind is gedoopt. Wellicht leek het haar tevens verstandig om wederom de naam van Coenraad Lonckebeen op te geven. Zo is het net alsof ze een langdurige relatie hebben en hij woonde toch te ver buiten Leiden om daar goed bekend te zijn. Ook haar eigen naam heeft ze in 1769 gewijzigd.

Wat aan de akte in het confessieboek opvalt, is dat ze nu net doet of ze haar naam niet kan schrijven. Dit is niet ongewoon voor beklagden. Het lijkt er sterk op dat het haar machteloze poging is om alles te ontkennen. Overigens worden kinderen tot minimaal twaalf jaar al eeuwenlang naar school gestuurd, waar ze in Seijtje's tijd in elk geval leerden lezen. De schrijfkunst werd hen alleen machtig gemaakt als daar extra voor werd betaald. Ze kon de inhoud van de tekst dus goed begrijpen.

De manier waarop zij en Mie Ros op dievenpad gingen, was grotendeels kenmerkend voor vrouwen. Ze schuwden daarbij geweld. Het liefst werkten ze samen met iemand die op de uitkijk bleef staan en meestal ging het om niet al te waardevolle gestolen goederen. In onze tijd stelt een schort of een paar schoenen weinig voor, maar in die tijd waren kleding en goederen als koperen ketels aardig wat waard. Daarnaast woog in het zakelijk ingestelde Holland diefstal bijna nog zwaarder dan een geweldsdelict. Een man kon in een dronken bui een vechtpartij veroorzaken en werd dan misschien enkele dagen letterlijk op water en brood gezet om zijn zonden te overdenken. Maar bij diefstal van goederen (kapitaal) werd veel strenger gestraft. Een dief kreeg al gauw meerdere jaren tuchthuis als straf opgelegd, gecombineerd met eventueel geseling vooraf en verbanning na afloop van de periode in hechtenis. Met verbanning uit een bepaald gebied verloor een gestrafte niet alleen zijn woning. Ook de geborgenheid viel weg die familie en vrienden boden in een maatschappij die vreemden buiten de enkele grote steden in het land gewoonlijk argwanend en achterdochtig benaderde.

Volgens de verklaringen probeerde Seijtje's moeder Jannetje Siewerse meerdere keren de situatie te redden door een schadevergoeding aan te bieden. Ze trachtte daarmee niet alleen haar dochter uit handen van justitie te houden, maar ook probeerde ze de schande af te wenden. Veel hielp het niet. Overigens kun je je afvragen of Seijtje een bekentenis met enig (mentaal) geweld is afgedwongen. Via de Criminele Vonnisboeken komen we tevens meer te weten over Mie Ros, die een soortgelijk leven leidt als Seijtje.

Mie Ros komt bij V.d. Heuvel (index Criminele Vonnisboeken) voor op pag. 415, 416, 419 en 422.

Pag. 415. Mietje Ros legt in 1771 haar dochttertje te vondeling en wordt medeplichtig bevonden aan diefstal.

Pag. 416. Zie boven bij Seijtje Stoute, 1773.

Pag. 419. Ros, Mietje, 37 jaar, geboren te Leijden, spinster, is opgepakt wegens het overtreden van de haar opgelegde verbanning (55, 22vso; 2-12-1777).

Pag. 422. Overtreding van de haar opgelegde verbanning.

Enkele maanden na het eerste verhoor, die Seijtje in het tuchthuis heeft doorgebracht, werd ze nogmaals voor de Schepenen geleid om nader te worden verhoord. Weer een maand later, in juli 1773, wordt haar straf vastgesteld en uitgevoerd.

De Criminele Vonnisboeken van Leiden 1533-1811. Nr. 54, 1 vso, 20-07-1773.

[Van het vonnis is hier alleen het definitieve besluit Schepenen overgenomen, omdat in de voorafgaande tekst de confessie grotendeels samengevat overgeschreven werd.]

Schepenen der stad Leijden gehoort hebbende den crimineelen eisch en conclusie bij den heer Mr. Nicolaas van Alphen, Hoofd-Officier der stad Leijden gedaan en genoomen op ende ten lasten van Sijtje Stoute oud omtrend dertig jaaren, geboortig van en laatst gewoond hebbende binnen deese stad, zijnde een spinster van haar handwerk, thans zijn heer Eisschers gevange, ende daarteegens gehoort haar gevangens eijge confessie bij haar buijten pijn en banden van ijzer gedaan. Voorts op alles gelet, dat in deesen te considereeren stond ofte heeft mogen moveeren, doende regt in den naame ende van wegens hun Edele Groot mogende Ede Heeren Staten van Holland ende Westvriesland, hebben haar gevange gecondemneert gelijk zij gecondemneert werd bij deezen, omme geleijd ende gebragt te werden op het Publicq Schavot voo 's Gravensteijn alhier, alwaar men gewoon is de quaaddoenders te straffen, en aldaar aan een paal gebonden zijnde, door den scherpreger wel strengelijk met Roeden te werden gegeesselt. Confineeren haar gevange den tijd van vijff eerstkomende jaren in het tuchthuys deeser stad omme gedurende denselven tijd met haarer handen arbeid aldaar de koste te gewinnen, ende na expiratie van 't zelve confinement, bannen haar gevange voorts voor den tijd van tien agtereenvolgende jaaren uit den Lande van Holland en Westfriesland zoo wijd en zijd de paalen van dien zijn strekkende, zonder middelerwijle daar weeder binnen te mogen koomen, op poene van zwaarder straffe. Condemneeren haer gevange wijders in de kosten en mifen van Justitie ter tauxatie en moderatie van hun Edele Achtbare. Ontzeggen den heer Eisscher zijnen verderen eisch en conclusie op ende ten lasten van haer gevange gedaan ende genoomen. Actum bij des Heeren Schepenen ... den 29 junij 1773 geresumeert en gepronuniceerd bij de Heeren Schepenen ... den 20 julij 1773.

Marge: Fiat van onvermogen den 20 julij 1773.

De H.H. Scheepenen hebben den gev. ter zaake van gedaane dienften drie maanden afslag verleent in hoopen van beeter te zullen werken den 15 julij 1774.

De H.H. Scheepenen hebben den gev. ter zaake van gedaane diensten drie maanden afslag verleent den 20 julij 1775.

De H.H. Scheepenen hebben den gev. ter zaake van gedaane diensten ses maanden afslag verleent den 23 Julij 1776.

In dat tijdperk is het een soort standaard procedure, maar naar de huidige maatstaven gezien, wordt ze genadeloos gestraft voor een tamelijk klein vergrijp. En wie lette er toen op de omstandigheden waarin ze verkeerde?

De moeilijkheden begonnen voor Seijtje toen ze als dienstmeid in Amsterdam ongewenst zwanger raakte. Vervolgens werd ze ontslagen en het huis uit gestuurd. In Leiden beviel ze van haar onwettige kind, dat haar huwelijksmogelijkheden minimaal maakte. Wellicht gaven Lijs der Gouw en de schoenmaker uit Wassenaar haar valse hoop op een huwelijk, wat voor haar het enige middel was om uit de problemen te komen. In plaats daarvan raakte ze nogmaals zwanger en werd ze voor de tweede maal in de steek gelaten. Zonder goede getuigschriften en zonder relaties was de weg naar een fatsoenlijke baan en woning afgesloten. Daarnaast had ze de tijd ook tegen. In de tweede helft van de achttiende eeuw ging het in Leiden economisch gezien heel slecht. Er was veel werkloosheid onder textielwerkers. Zoals door de eeuwen heen altijd al is gebeurd, blijkt dat kinderen en vrouwen als eersten uit het arbeidsproces weggedrukt werden en hun plaats overgenomen werd door mannen. Seijtje restte het slechtst betaalde baantje: dat van spinster. (Zie ook: Stof uit het Leidse verleden.) Zo werd ze in de armen gedreven van de moeder van Mie Ros. Die kon iemand als Seijtje voor haar karretje spannen en waarschijnlijk stuurde zij haar samen met haar dochter Mie op dievenpad. Ze werden na een tijd opgepakt en zo belandde Seijtje in de gevangenis. Haar eigen moeder heeft haar in de periode dat ze regelmatig stal, enkele malen uit de brand geholpen, maar om de een of andere reden kreeg ze haar dochter toch niet zover dat ze stopte met het plegen van diefstallen. Evenals Jacomijntje Brakel, krijgt Seijtje Stoute strafvermindering wegens goed gedrag. Na geseling en ruim vier jaar afstompelijk werk

onder slechte omstandigheden te hebben verricht, wordt Seijtje verbannen uit een groot deel van Nederland. Maar waar kon ze naar toe? Het wekt geen verwondering dat ze enkele maanden na haar vrijlating wederom in Leiden opduikt - en weer door justitie wordt gezocht. Ze blijkt zich op te houden met een vrouw die ook geen onbekende is bij de heren Schepenen.

Notulen Burgemeesterskamer Leiden. Delen FF t/m TT inventaris nummers 593 t/m 606
Secretarie archief II. Stoute, Zijt, huiszoeking door Schout, 21-11-1777 nr. GG folio 2:

Marge: xxi De schout gepermitteert in een burgershuijs intetreden. Hebben Heeren burgemeesteren aan de Heer Jacob van der Meer Schout deser stad op deselfs verzoek geaccordeert en toegestaan om in de huijsinge van Stein Bodes en Zijt Stoute wonende op de Houtmarckt welcke bijde over eenige tijd alhier gegeeselt en uit de stad gebannen waren dog als nu wederom binnen de tijd van haar lieder bannisfement geretourneert, te mogen intrededen om aldaar ten effecte te brengen zodanige provisie van Justitie als hem heer Schout reets door Heeren Scheepenen was verleent.

De vriendinnen, ofwel "sisters in crime", van Seijtje Stoute bewandelen ook geen al te makkelijke levensweg. Vermoedelijk woont Seijtje bij Stein Bode omdat ze vanwege de geldende verbanning moeilijk aan een adres bij een gewone verhuurder kan komen. De index van de Criminele Vonnisboeken is al veelzeggend genoeg om een impressie van Stijntje Bode's trieste levensloop te krijgen.

Van den Heuvel. pag. 415, 419 en 421 Stijntje Boode.

- 53, 5vso; 24-07-1772. Boode, Stijntje, 37 jaar, geb. Leiden, vetnopster. Diefstallen. Straf: Geseling, 6 jr. tuchthuis, 15 jr. verb. uit H. en WF. n.b. strafvermindering 1 jr. en 9 maanden tuchthuis, alias dronke Stijn.
- 55, 21; 21-11-1777 (419). Het overtreden van de haar opgelegde verb. Straf 2 jr. Tuchthuis.
- 56, 4; 24-09-1779 (421). Het overtreden van de haar opgelegde verb. Straf: 12 jr. Tuchthuis. n.b. Strafvermindering 8 jr.

Wat er verder van Seijtje tijdens haar leven is geworden, weet ik niet. Misschien is ze steeds op de vlucht geweest. Het is ook mogelijk dat ze ergens toch gewoon werk heeft gevonden. In elk geval is zij (nogmaals?) naar Leiden teruggekeerd, want reeds in januari 1780, toen ze nog geen veertig jaar oud was, is ze in de stad begraven. Ze is nooit getrouwd. Wat zou haar leven er anders uit hebben kunnen zien als ze nu had geleefd.

Begraafklapper

- Sijtje Stoute, jongedochter, Papegaaijs Bolwerk tussen 15-22 januari 1780.

Om te weten hoe er in haar tijd over het algemeen tegen meisjes aangekeken werd die in dergelijke situaties verkeerden volgen hieronder twee citaten ter verheldering. ^{R)}

Aanraking met de justitie, en vooral met schavot en gevangenis, gold in hoge mate als eerloos. Een meisje dat eenmaal in het spinhuis had gezeten, kon daarna geen nette dienst meer krijgen. Marie Taats, die voor de derde keer in een hoerhuis werd aangetroffen, maar daar volgens eigen zeggen slechts als schoonmaakster was, geeft als antwoord op de vraag waarom ze zich weer in zo'n hoerekelder had begeven "dat sij in het spinhuijs heeft geseten en dat eerlicke luijden haar niet wille hebben en dat sij anders de kost niet kan gewinnen". Juist om die reden werd er voor de rechtbank nog wel eens een valse naam opgegeven. De hoerenwaardin Reijmpje Theunis bij voorbeeld noemde zich Jannetje Jans "om de schande van int schoutsboek te staan niet zoude hebben", evenmin als "de schande van de gevankenis." ...

... Ten slotte werd een inbreuk op het bewijzen van "de laatste eer" als zeer ernstig ervaren. Dit geldt zowel in de hoogste als in de onderste lagen van de bevolking: verbannen dieven en prostituees die weer in de stad waren gesnapt, gaven vaak als reden voor de verbreking van hun verbanning op dat ze het sterfbed van een familielid geroepen waren, of dat ze een gestorvene de laatste eer moesten bewijzen. Aan begrafenissen werd veel geld gependeed, en wie het zich

maar enigszins kon veroorloven, liet zijn dierbaren in een kerk en niet op een kerkhof begraven. Een eerlijke begrafenis was een statusrijke begrafenis: met het juiste aantal rouwenden en het gepaste ceremonieel. Acte de presence geven bij begrafenissen was een belangrijke plicht van geburen en van gildebroeders en -zusters.

Het gebouw het Gravensteen staat in de Pieterswijk en is waarschijnlijk enige tijd na de oprichting van de burcht gebouwd. De burcht zelf is omstreeks het jaar 1000 gesticht. De graven van Holland verbleven in de middeleeuwen meermalen in het Gravensteen. Eerst was het een versterkte hoeve, waar later in diverse eeuwen een heel complex van gebouwen plus aanbouw voor in de plaats is gekomen. Ik wilde zelf wel eens zien hoe de gevangenis van Seijtje er van binnen uitzag en daar was in 1996 gelegenheid voor. De functie van het gebouw is in een folder beschreven en mijn eigen kijk op het bouwwerk sluit dit verhaal af.

RUL, faculteit der Rechtsgeleerdheid, wetenschapsdag 1996.

... Na het beleg brak voor Leiden een tijd van betrekkelijke rust aan. Ook de opvatting over de toepassing van het strafrecht werd milder. De gevangenisarbeid deed zijn intrede. Men liet jeugdige misdadigers tijdens hun straftijd werken, in de hoop, dat zij na hun straftijd als fatsoenlijke mensen voor de maatschappij behouden zouden blijven. Het is de stadssecretaris Jan van Hout geweest, die hier in Leiden de idee van gevangenisarbeid naar voren heeft gebracht. (...) In het begin van de zeventiende eeuw werd er weer behoefte gevoeld aan een nieuw tuchthuis. Dit tuchthuis werd de oostelijke vleugel van het Gravensteen. Dit gebouwtje is gebouwd om een rechthoekig pleintje (zoals nu nog is te zien) Aan de ene kant van die binnenplaats was het Rasphuis voor de mannen (nu de kleine collegezaal) en aan de andere kant lag het Spinhuis voor de vrouwen (nu de studiezaal voor het Oud-vaderlands en Romeins recht). De ramen van die werkplaatsen moesten na verloop van de tijd van luiken worden voorzien, omdat de mannen en vrouwen elkaar scheldwoorden en "vuiligheden" toeriepen, waardoor weer ruzie ontstond. De binnenplaats werd niet alleen gebruikt voor het luchten der gevangenen maar deed tevens dienst als tuchtplaats. (...) Tot in de tweede helft van de negentiende eeuw heeft het Gravensteen dienst gedaan als gevangenis en werd hier nog recht gesproken ...

Tijdverdrijf in het Gravensteen

Leiden, 6 oktober 1996

Vandaag ben ik naar het Gravensteen bij de Pieterskerk geweest dat was opengesteld vanwege de Wetenschapsdag. Het herbergt nu een onderdeel van de juridische faculteit. Na binnenkomst wees de portier mij op een folder over het gebouw en ik mocht zelf rondkijken.

Het ronddolen werd een vreemde gewaarwording. Je kijkt toch wel anders aan tegen de ruimten wanneer je weet dat voorouderlijke familieleden er opgesloten hebben gezeten in een tijd, waarin men niet al te zachtzinnig met gewone burgers, en al helemaal niet met gevangenen omging.

Het bovenste deel van het gebouw, vol uitbouwsels, hoeken en een torentje, is relatief nieuw. Sommige aangebouwde stukken stammen uit de zestiende, zeventiende en achttiende eeuw.

Wat je binnen ziet, zijn dikke stenen muren, sommige deels bedekt met blauw/witte Oudhollandse tegeltjes. De vloeren op de verdiepingen zijn van hout. Hier en daar staat een kopieerapparaat tegen een eeuwenoude muur in een nis. De van buitenaf zichtbare open/gesloten gang/veranda is nu een veredeld café.

Er zijn brede trappen die naar boven leiden, waar onder andere de voormalige kamers van de Schout en Schepenen dienst doen als bibliotheek en lesruimte, compleet met schoolbord.

En er zijn smalle trappen die tussen de dikke muren achter een zware, van grote ijzeren spijkers, grendels en traliewerk voorziene deur, afdalen naar de catacomben van het uit de middeleeuwen stammende gedeelte van het gebouw.

Daar flitsten de verwarrende anachronistische beelden door me heen die het boek "The Plaque" van André Brink (Carcassonne, Zuid-Frankrijk), de "Goals" van Medina op Malta en allerlei beelden van historische films in mijn geheugen hebben achtergelaten. De smalle gangetjes, die leiden naar een kelder zonder daglicht met een gewelfd, laag plafond en tralies voor de kleine ramen die uitkijken op de gang. Daar voel je de beklemming van het opgesloten zitten en het aan de grillen van de - corrupte? - cipiers overgeleverd zijn. Maar je verstijft pas echt als je langzaam nog dieper de schemerige zijgangen in loopt en uitkomt in de kerkers waar vrijwel geen licht

meer doordringt. Waar je eerst (zoals bij het betreden van een donkere grot op een zonnig mediterraan eiland) een paar seconden je ogen moet sluiten, en na ze weer te openen, nog maar net aan in het schemerdonker een ruimte kan ontwaren. Ik tastte voorzichtig met mijn voet voor me uit gestoken de grond af, beducht op valkuilen en obstakels. Daar, in zo'n compleet van de rest van de wereld afgesloten bedompt, benauwd hol, waar geen geluiden van buitenaf meer doordringen, kun je je de angst en paniek voorstellen van iemand die daarin wordt opgesloten. Zonder twijfel stonk het er, was het smerig, kropen er ratten en ander ongedierte rond. Welke dreiging ging er ook nog uit van de medegevangenen, en hoe lang bleef je in zo'n situatie gezond? In de middeleeuwen werden de gevangenen gemarteld; in de tijd van Seijtje Stoute en Jacomijntje Brakel (circa 1750-1790) gebeurde dat hoegenaamd niet meer. In de verslagen staat fijntjes vermeld dat de verhoren "zonder pijn of banden" plaatsvinden. Bij verhoren werd de pijnbank alleen nog toegepast wanneer men niets uit een bepaalde verdachte kreeg, waartegen grondige verdenking was gerezen dat die persoon een gewelddadig misdrijf had gepleegd. Een onderzoek op de pijnbank mocht alleen gebeuren als de te verwachten straf zwaarder was dan de pijniging of een andere lijfstraf (zoals ter dood veroordeling). In hun tijd werden gevangenen in het spin- of rasphuis tewerkgesteld. En dienden ze voor toeschouwers als afschrikwekkend voorbeeld, oftewel "ter leeringe ende vermaeck".

Generatie (08)/09 Stoute

Gegevens	Man	Vrouw
Naam:	Nicolaas Stoute (pré 1700: Hardy)	Maria de Wilde
Geboren:	14-12-1674 te Leiden	ca 1672 te Doetelberg
Overleden:	03/10-03-1753 te Leiden	voor 1729 te
Geloof:	NH	NH
Adressen:	Westhavestraat (1696, 1744, 1749), Paradijssteegh (1718), Princesteegh [= Marktsteeg] op de Langegraft (1721), Boerepoort op de Langegraft (1728), Cingelstraat (1730), ZZ Oosthavenstraet (1744)	Doetelberg en Leiden: Westhavestraat (1696)
Beroepen:	Lakenwerker (1696), bedeelde (1748/ 1749)	Huisvrouw
Vader:	Jacques Hardy (= Stoute)	Jan de Wilde
Moeder:	Annetge Jans	Marijtje de Groot
Huwelijk:	14-04-1696 te Leiden KO	

Kinderen

1. Jacobus doop 20-02-1697 te Leiden, overl. 05/12-03-1740 te Leiden
2. Johannes doop 12-02-1698 te Leiden, overl. na 1745 te
3. Klaes doop 11-02-1703 te Leiden, overl. 04/11-1767 te Leiden
4. Hendrik doop 02-03-1706 te Leiden, overl. 13/20-03-1706? te Leiden?
5. Henric doop 14-08-1708 te Leiden, overl. 25/08-01/09-1708? te Leiden?
6. Denijs doop 09-02-1710 te Leiden, overl. 08/15-11-1760 te Leiden

Er zijn zo van die familieleden en aanverwante personen die ik heel graag in levende lijve had willen zien. Deze generatie bevat daar weer een paar van.
Het ouderlijk stel huwt tegen het einde van de zeventiende eeuw te Leiden. Nicolaas Stoute is als telg van een emigrant in Leiden geboren; zijn vrouw Maria de Wilde komt uit Doetelberg (waar dit ook moge liggen).

KO 14-04-1696, BB154v.

Claas Stout, lakenwr, jongeman van Leijden, wonende in de Westhavestraet, geassisteerd met Jacobus Stout, zijn broeder, mede aldaer, huwt met Maria de Wilde, jongedochter van Doetelberg, wonende in de Westhavestraet, geassisteerd met Marijtje de Groot, haer moeder, wonende op de Koolgraft.

Vervolgens schenkt Maria het leven aan maar liefst zes zonen.

NH-doopboek (klapper)

- 20-02-1697 Jacobus, MK, getuigen Maria de Breuk en Kalist Marskouw.
- 12-02-1698 Johannes, MK, getuigen Jan de Wilde en Maria de Groot.
- 11-02-1703 Klaes HK, getuigen Jacobus Stout en Jannetje Samuels.
- 02-03-1706 Hendrik, HK, getuigen Hendrik Buisse en Weintje van dr. Dus.
- 14-08-1708 Henric, HK, getuigen Henric Buijse en Willemtje van der Duijs.
- 09-02-1710 Denijs, PK, getuigen Denijs van der Vron, Neeltje Jans.

De doopgetuigen bij de laatste drie kinderen zijn waarschijnlijk vrienden.

Er waren aan het begin an de achttiende eeuw verschillende mannen die Nicolaas/Klaas Stoute heetten. Een deel van de onderstaande kinderen is niet van "onze" Klaas. Twee andere Klazen sterven in 1711 en 1721.

Begraafboeken vanaf 1696, onder andere:

- Kind van Claas, Bw, 13/20-03-1706.
- Kind van Klaas, Bw, 25/08-01/09-1708
- Klaas Stout (grafmakersbriefje) 24/31-01-1711.
- Jacobus, B, 09/16-08-1727.
- Kind van Claas, B, 06/13-03-1717.
- Kind van Claas de, B, 12/19-03-1718.
- Nicolaas, B, 21/28-06-1721

De vier zonen die huwen, trouwen opvallend genoeg allemaal zo goed als op hun twintigste verjaardag of in elk geval in hun twintigste levensjaar. Bij al hun eerste huwelijken is hun vader Nicolaas getuige.

Jacobus Stoute en Maria la Roose	12-02-1717	GG164v	1 ^e
Jacobus Stoute en Elisabeth Jans [van Lent]	21-02-1721	HH208v	2 ^e
Jan Stoute met Willemijntje Morlegijn	18-06-1718	HH3v	
Claas Stoute en Maria Hanselaar	20-03-1723	II118	1 ^e
Claas Stoute en Eva van den Berg	15-12-1764	SS150	2 ^e
Denijs Stoute en Jannetje Siewerse	19-08-1730	LL126	

KO 1717.

Jacobus Stout, lakenwerker, jongeman van Leijden, woonende op de Marendorpsagtergraft, geassisteerd met Claas Stout, zijn vader, wonende als vooren, huwt met Maria la Roose, jongedochter van Luijk. Getrouwd alhier den 28ste Feb: 1717.

KO 1718.

Jan Stout, lakenw., jongeman van Leijden, wonende in de Paradijssteegh, vergezeld met Claas Stout, zijn vader, wonende als vooren, huwt met Willemijntje Morlegijn, jongedochter van Leijden.

KO 1721.

Jacobus Stout, spinder, jongeman van Leijden, wonende in de Princesteegh, vergezelschap met Claas Stout, zijn vader, wonende als vooren, huwt met Elisabeth Jans [van Lent], jongedochter van Leijden, geassisteerd met Jannetje Barents, haar meuij.

KO 1723.

Claas Stoute, lakenw., jongeman van Leijden, woonende in de Princesteegh, geassisteerd met Claas Stoute, zijn vader, woonende als boven, huwt met Maria Hanselaar, (3 kind.), weduwe van Lourens van Waels.

KO 1730.

Denijs Stoute, lakenw., jongeman van Leijden, wonende in de Cingelftraat, geassisteerd met Claas Stoute, zijn vader, wonende als vooren, huwt met Jannetje Siewerse, jongedochter van Leijden, wonende op de Langegrjt bij de Boerepoort, geassisteerd met Seijtje Elias, haar moeder, wonende als vooren.

KO 1764. (Een dag na het huwelijk van Denijs Nicolaas, generatie 07/08.)

Claas Stoute, weduwnaar van Marijtje Anselijn, wonende op de Kijfgracht, geassisteerd met Gerrit Stoute, zijn neeff, woonende als vooren, huwt met Eva van den Berg, (3 kind.), weduwe van Jan Kokkedee.

Ook nu blijkt duidelijk dat het hele gezin de kost verdient in de lakensector. Zoon Jacobus staat tot tweemaal toe te boek als een nooit eerder gehuwde man, en daar zit een luchtje aan. Intussen is Nicolaas voor 1729 weduwnaar geworden. Hij hertrouwt in augustus 1728 met Sara Hoff, een weduwe.

KO 07-08-1728, KK257.

Klaas Stout, weduwnaar van Maria de Wilde, wonende in de Boerepoort op de Langegracht, vergezeld met Pieter Stout, zijn broeder, wonende op de Zuydzijde, huwt met Sara Hooff, weduwe van Jan Abrahamfz, wonende in de Cingelstraat, geassisteerd met Adriana van Ewick,

haar snaar wonende op 't Nieuwe Levendaal en Catharina Tuijn, haar aanbehuwde moeij, wonende op de Langegrt bij de Speksteeg. [Geen aparte marge-aantekening over de definitieve huwelijksvoltrekking.]

Nicolaas is dan al in de vijftig en zijn tweede vrouw is eveneens niet zo jong meer. Er zijn geen kinderen uit dit huwelijk geboren.

Op de sombere kant van het leven werpt ook bij dit gezin de lijst van in 1748 en 1749 bedeelde personen een licht. Maar gedeelde smart is halve smart; vader en zoon houden elkaar gezelschap.

SA II nr. 4141. Bedeelden in 1748/1749.

... van de Gantsche on [of min?]-vermogende ingezeetenen binnen de stad Leijden, welke van de publijcque Aal moessen worden gesustendeert of te bedeelt, blijkende alle dezelve bij specifieke Lijsten door diaconen Armmeesteren of andere Uijtdeelaers van publijcque Liefdegaaven (voor zooverre doenlijk) overgeleeverdt.

[De onderstaande nummers verwijzen w.s naar de nummers in het bonboek.]

1749 Arme huisgezinnen Haven - Quartier

11	Klaas Stoute (e.a.)	gen 8/9 pa
12	Denijs Stoute (e.a.)	gen 07/08

Arme huisgezinnen Haven - Quartier sedert 14-04-1749 Haven.

5	(o.a.) Denijs Stoute, bij de bouwelouwesteeg, op de Maarend: Agtergr.	gen 7/8
6	(o.a.) Klaas Stoute, in de Westhaver Straat	gen 8/9 pa

Wonderbaarlijk genoeg staat Nicolaas in maart 1753 in het begraafboek genoteerd als: "Klaas, weduwnaar van Maria de Wieden (Wilde)".

Voordat hij overlijdt, krijgt hij meerdere kleinkinderen. Hoewel enkele kleinkinderen in de boeken staan, tonen de broers weinig belangstelling om bij elkaars kroost als doopgetuige op te treden. Bij de vijf kinderen van Jan Stoute en Willemijntje Morlegijn komen alleen bij het oudste kind de opa en oma voor. Bij het ogenschijnlijk enige kind van Jacobus Stoute en Elisabeth van Lent getuigen geen Stoute-familieleden en van de overige paren (behalve Denijs en Jannetje Siewerse) staan al helemaal geen kinderen te boek. Het lijkt erop dat ze geen fervente kerkgangers waren. Het geheel maakt een wat ongrijpbare indruk.

Voor een deel is dit wel verklaarbaar. Om met het eerste huwelijk in 1717 van Jacobus te beginnen: erg lang bleven de "jong" gehuwden niet bij elkaar. De twee volgende verslagen van bekentenissen, afgelegd door Jacobus Stouten en Anna Maria la Rose geven een prachtige schets van hun wel zeer bizarre huwelijksleven. De verklaringen werpen tegelijk een uniek licht op hun levens- en handelwijze gedurende en periode van zo'n twintig jaar.

Jacobus Stoute en het enerverende leven van zijn vrouw Anna Maria la Rose

Dat er iets goed mis is met het huwelijk van Jacobus Stoute en Maria la Rose blijkt al uit de verklaring van een bedrogen echtgenote en (waarschijnlijk) de tweede vrouw van Jacobus' opa Jan de Wilde. Maria la Rose maakt zich bovendien schuldig aan bigamie.

Rechterlijk Archief, nr. 86. Minuten Civiele Zaken, deel S, akte 60.

Pro Deo. Compareerde voor de ondergeschreven H.H. Schepenen der stad Leijden.

Marijtte Gijsberts van der Wal huisvrouw van Corstiaan Passchier, oud sevenenveertig, Marij Jans, weduwe van Cornelis Jacobus van Egt, oude zeseneveertig, ende Lijsbeth Ribben [getrouwd met Jan de Wilde?] oud vierenveertig jaren, alle wonende binnen dese stad.

Dewelke verklaarden te requisitie en de instantie van Jacobus Stoute getrouwt met Mary la Rose, waar en waaragtig te weesen, dat de voornoemde Mary la Rose nu omtrent ses jaeren geleden met de eerste deposantes man de voornoemde Corstiaan Passchier ter voorn. tijd gewoond hebbende in een poort uijtkomende in de Paalstraet binnen dese stad is henen gegaan, en

naderhand met deselve getrouwt, dat ook wijders de meergeseijde marij La Roose nu vijff vurendeel jaars herwaards geleden is getrouwt met de bovengenoemde Jacobus Stoute. Verklaarden verders nog de voornoemde drie deposanten mede waaragtig te zijn dat de voorn. Marij la Roose ruim agt dagen gepasseert, tegens haar drie deposanten zelfs mondeling heeft gesegd en bekend, dat zij jegenwoordig nog twee mans in 't leven heeft te weeten de voorn. Corstiaan Passchier ende Jacobus Stoute.

[in een ander handschrift onderaan:] Afgerekent den 23 julij 1718 Rippert vande Velde, Johan van Panhuijs.

Wijders niet getuyende gevende zij deposanten alle voor redenen van wetenschap als in den text. Zoo waarl: etc. Act: den 5 julij 1718. RvdV, JvP.

Nu was er al het nodige voorgevallen in het leven van (Anna) Maria la Roose voordat ze met Jacobus trouwt. De Leidse justitie geeft hem de mogelijkheid om zijn vrouw aan te laten pakken, maar Maria kiest snel eieren voor haar geld en zet haar omzwervingen voort. Pas zo'n vijftien jaar later komt de volledige situatie aan het licht wanneer zowel Jacobus als opnieuw Maria in ernstige overtreding van de huwelijksreglementen zijn. Ook hij is geen lieverdje. De hierna beschreven toestand een vrij uitzonderlijke situatie, waaruit tegelijkertijd een beeld te voorschijn komt van de omzwervingen van sommige "vluchtelingen".

Confessieboek 119vso. volgens de fiche 1733, akte 19-12-1735.

Interrogatorien aan de Ed. Agtb. H.H. Schepenen der stadt Leijden overgegeven, omme daarop gehoort te werden zeker vrouspersoon [sic.] jegenwoordig gev. op 's Gravestein.

1. Zijn gev. naam, ouderdom, geboorte en woonplaats mitsgadrs zijn gev. hantwerk.
Zegt Jacobus Stouten genaamt, omtrent 40 jaren, en te Leijden geboren te zijn, op de haven agter de Stadts herberg gewoont te hebben en een kaarder en spinder van zijn hantwerk te zijn.
2. Of hij Gev. in den jare 1717 binnen deze stadt niet is getrouwt met Anna Maria la Rose.
Zegt Ja.
3. Of hij gevangene 5 á 6 maanden getrouwt zijnde uit de eige discoursen van zijn vrou, als van andere menschen niet heeft ontdeckt dat dezelve nog twee mans in 't leven hadde.
Zegt Ja.
4. Of hij zulks aan de H.H. Schout en Schepenen niet te kennen heeft gegeven.
Zegt Ja.
5. Of zijn vrou differente malen daarop gehoort zijnde, het telkens niet heeft ontkent.
Zegt zijn vrou gezegt te hebben dat zij niet wist of haar eerste man levent of doot was.
6. Of bij mancquement van zijn vrou te kunnen overtuygen de H.H. Schout en Schepenen de weg tot de Justitie niet hebben geopent, en aan hem een Proc^r. Pro Deo gegeven.
Zegt Ja.
7. Ofte staande de proceduren zijn voorn. vrou niet uit de stadt en vervolgens uit het lant is vertrokken.
Zegt Ja.
8. Of hij gev. ruim 3 jaren naar 't vertrek van zijn voorn. vrou zonder de minste blijk van deszelfs overlijden hebben ofte wettig van haar te zijn gescheiden, zich niet valselijk als jongeman heeft begeven in een tweede huwelijk met Lijsbeth Jans van Lent.
Zegt ja, doch zich niet uitgegeven te hebben voor een jonkman, maar als een man die wel een vrou hadde, doch die niet wettig was.
Zegt nader, dat het wel wezen kan, dat hij zich voor jongman heeft uitgegeven, maar dat het hem vergeten is.
9. Wat redenen hem gev. hebben bewogen, om zich valselijk als jongman, tot een tweede huwelijk aan te geeven, daar hij wiet, dat nog een vrou in 't leven hadde.
is beantw.
10. Wie hem ter aantekeninge voor de H.H. commissien van de huwelijks zaken heeft geadviseerd; en waar dezelve woonagtig is.
Zegt Klaas Stoute zijn vader en woont aan de Zuitzijde van de Oosthavestraat.

11. Of hem niet is bekend, dat gepasseerde Leijdse kermis twe jaren geleden, zijn eerste vrou Anna Maria la Rose in de stad is geweest.
Zegt Ja.
12. Of hij Gev. zulks wetende haar aanstonts niet is gaan bezoeken.
Zegt neen, maar dat zij hem heeft laten halen.
13. Of hij vervolgens niet verscheide rijsen bij haar is geweest, ende vrindelijk van haar werdende ontvangen, met deselve geen vleeschelijke conversatie heeft gepleegt.
Zegt maar eens bij haar geweest te zijn, en van haar beschonken zijnde haar ook vleesselijk te hebben bekend.
14. Of zijn tweede vrou Lijsbet Jans van Lent nog is in 't leven.
Zegt ja, zo hij niet beter weet.
15. Of hij Gev. niet is geweest Soldaat onder compagnie binnen deze stad.
Zegt Ja.
16. Of hij vier jaren geleden met zijn volle monteering uit de voorn. Compagnie niet is gedeserteert.
Zegt Ja.

Aldus gevraagd, beantwoort en geresumeert op den 19 decb: 1735 praesent alle de H.H. Schepenen.

Confessieboek volgens fiche 1730, nr 76, akte d.d. 23-09-1732.

Interrogatorien aan de Ed. Agtb. Heeren Schepenen overgegeven om daarop gehoord te werden zeker vrouspersoon, jegenwoordig gevange op 's Gravestein.

1. Haar gevangens naam, alias naam, ouderdom, geboorte en woonplaats, mitsgrs. haar hantwerk.
Zegt Anna Maria la Rose alias Mary de Walin genaamt te zijn, out 44 jaren, in 't lant van Luijk geboren te zijn in het dorp Onsiveau, alhier in de Rosepoort op de Oude Vest laatst gewoont te hebben, te kaarten en ketting te spinnen.
2. Of zij Gev. ruim 20 jaren geleden binnen deze stad in de Santstraat op de Spinders winkel van de Brabander heeft gewerkt.
Ja.
3. Of Noë Passchier en deszelfs huisvr. genaamt Marijtje Gijsberts van der Wal op de voorn. winkel alsdoen mede heben gesponnen.
Zegt Ja, dat Noë Passchierse daar ook gesponnen heeft, maar dat niet wist, dat Marijtje zijn vrou was, maar alleen wel geweten heeft, dat zij zijn bijzit was.
4. Of haar niet bekend was dat Noë Paschierse met Marijtje Gijsberts van der Wal tot Haarlem getrouwt waren.
Zegt Neen, maar het vier jaren, naderhant eerst gehoord te hebben.
5. Of zij Gev. dagelijks zo op de voorn. winkel als buiten dezelve met de voorn. Noë Passchiers familjare ommegeance heeft gehouden en door die occasie met hem niet wel vleschelijke conversatie heeft gepleegt.
Neen.
6. Of zij gev. op 't ontfangen van zekere missive met Noë Passchiers met agterlating van zijn vrou uit deze stad naar 't lant van Luik niet is vertrokken.
Ja.
7. Of zij alvorens met dezelve niet was afgesproken, om met malkander door te gaan en hoe lang zulks is geleden.
Zegt neen, en nu 21 jaren geleden te zijn.
8. Of zij met Noë Passchiers in 't lant van Luijk komende na verloop van enige dagen met dezelve niet jegenstaande haar gev. bekend was, dat hij nog een vrou hadde, in de papekerk wettig zijn getrouwt, ende in wat plaats.
Zegt in 't landt van Leuijk met hem getrouwt te zijn, maar niet te weten dat hij getrouwt was, te Onsiveau in de papekerk.
9. Of Noë Passchiers om redenen, dat het ontdeekt wierd dat hij nog twe vrouwen hadde, als een tot Leijden ende een tot Rijssel, na verloop van enige dagen getrouwt te zijn, haar gev. niet

heeft verlaten, en weder na Hollant is vertrokken.

Ja.

10. Of haar gev. voor 't aangaan van 't voorn. huwelijk niet bekend was, dat de voorn. Noë Passchiers twee vrouwen hadde.

Neen.

11. Of zij gev. enige dagen nadat Noë Passchiers van haar was afgegaan, zo wegens de schande, als 't ongenoeg van haar gev. vrinden 't lant van Luijk niet heeft verlaten, en na Vrankrijk is gereist.

Ja.

12. Of zij gev. ses weken naar het voorsz. huwelijk met Noë Passchiers in Vrankrijk voor de twedemaal niet is getrouwt met Glaude de Konde.

Zegt ja omtrent 7 of 8 maanden daarna.

13. Zo ja in wat plaats, ende of zij Gev. haar als jonge dogter ter aantekening niet heeft overgegeven.

Zegt te Neuville twe uren van Lion, en zegt haar voor een vrij persoon die nooit getrouwt was geweest te hebben aangegeven.

14. Of haar gev. alsdoen niet wel bekend was, dat haar voorn. man Noë Passchiers was in 't leven, dan of zij de minste tijding van zijn overlijden hadde bekomen.

Zegt mondeling tijding van zijn overlijden te hebben gehad.

15. Of de voorn. Glaude de Konde nog is in 't leven.

Zegt te Rouaan in 't gasthuis gestorven te zijn.

16. Of zij gev. naar 't overlijden van haar tweede man niet is gaan wonen binnen Rijssel en aldaar omtrent ses weken heeft gewerkt op de winkel van Bannoy la Mot.

Ja.

17. Of Bannoy la Mot niet was een getrouwt man.

Zegt ja en zulks wel geweten te hebben.

18. Of zij gedurende de tijd van ses weken, dat bij de voorn. Bannoy la Mot heeft gewerkt, met dezelve niet verscheide rijzen vleeschelijke conversatie heeft gepleegt, en van hem niet is bezwangert.

Ja.

19. Of zij gev. zwanger zijnde haar niet heeft begeven haar Hollant ende vervolgens alhier in de stadt van Leijden.

Ja.

20. Of zij gev. van dat voorsz. kind alhier in de kraam heeft gelegen, hoe lang zulks is geleden, en of het zelve kint nog is in 't leven.

Zegt ja, en 18 jaren geleden te zijn, en zegt gestorven te zijn over ruim vijftien jaren.

21. Of zij gev. in den jare 1717 binnen deze stadt in de St. Pieters kerk voor de derdemaal als jonge dogter niet is getrouwt met Jacobus Stoute.

Ja.

22. Of voor 't aangaan van 't even voorgen. huwelijk haar gev. niet bekend was dat haar eerste man Noë Passchiers nog was in 't leven.

Neen.

23. Zo neen, of zij de minste blijk wel heeft gehad dat denzelve was overleden.

Zegt neen, niet als van horen zeggen.

24. Wat reden zij gev. heeft gehad haar als jonge dogter in den trouw met Jacobus Stoute aantegeven, daar zij reets twee mans hadde gehad, waarvan den een nog was in 't leven.

Zegt dat zulks geschied was door den aanraden van de moeder en moej van Jacobus Stoute, die haar zeide, zo zij geen dootbrief hadde, dat zij dan niet tot de trouw zou geadmitteert werden.

25. Of Jacobus Stoute na verloop van een maant of ses, dat met haar hadde getrouwt geweest zo uit haar eige discourssen als van andere menschen niet heeft ontdekt gehad dat zij gev. nog twee manspers. hadde.

Ja.

26. Of Jacobus Stoute om de waarheit verder te ontdekken van de H.H. Schout en Schepenen haar gev. niet heeft aangeklaagt en de bovengen. zaken aan de voorn. Heeren te kennen gegeven.

Ja.

27. Of zij alsdoen de Heeren Schout en Schepenen naar wederzijdse aanklagte gehooft te hebben de weg tot de justitie niet hebben geopent en haar wederzijts een proc^r. Pro Deo gegeven.
Zegt dat haar man een proc^r. heeft gehad, maar zij gev. niet.
28. Of zij gev. hangende de proceduren in plaats van te compareren uit vrees voor de justitie de stadt is uit vertrokken.
Zegt ja, dat zij hangende de proceduren is vertrokken.
29. Of zij gev. vervolgens enige jaren, zo in 't lant van Luijk als in Vlaanderen, ende in Vrankrijk, zonder alhier in de stadt te durven komen, niet heeft opgehouden.
Ja.
30. Of zij gev. omtrent 14 maanden geleden in Vrankrijk voor de vierde maal als jongedogter niet is getrouwt met Glaude Sgeno.
Ja.
31. Zo ja, in wat plaatsen of denzelven nog in 't leven is.
Zegt te Neuville, twe uren van Lion, en weet niet anders of leeft nog.
32. Of hij gev. bij het aangaan van 't voorsz. huwelijk niet bekend was dat haar vorige man Jacobus Stoute nog was in 't leven.
Ja.
33. Zo neen...
Vervalt.
34. Of zij gev. de gepasseerde winter om redenen dat haar vierde man: Glaude Sgeno een dief en een lantloper was, dezelve heeft verlaten, ende haar wederom naar Hollant heeft begeven.
Ja.
35. Of zij gev. met haar man Glaude Sgeno niet verscheide dieverijen heeft gepleegt of ten minsten van de door hem gestolen goederen een geruime tijd geleeft.
Neen.
36. Of haar man Glaude Sgeno nog is in 't leven en in wat plaats hij zich de meesten tijd op hout.
Zegt zulks niet te weten.
37. Of zij gev. de gepasseerde Leijdse Kermis binnen deze stad niet is gekomen en alsdoen weder enige dagen heeft begeven bij haar man Jacobus Stoute.
Zegt hem maar een uur of vier gezien te hebben gepasseerde junater maandag.
38. Of zij vervolgens van de somer enige dagen met haar man Jacobus Stoute heeft huisgehouden, en over zulx enige wolle klederen, ende en paar zilvere gespen voor dezelve heeft gekogt.
Zegt niet met hem te hebben huisgehouden, maar wel enige wolle klederen en zilvere gespen te hebben gekocht.
39. Of zij door die occasie van de zomer met de voorn. hare man geen vleschelijke conversatie heeft gepleegt.
Zegt ja, dat hij haar in die drie of vier uren heeft gebruikt.
40. Of hij gev. voor de vijfde maal voor haar Ed. Agtb. Heeren Schepenen dezer stadt niet heeft gevraagd om wederom te mogen trouwen.
Ja.
41. Of zij gev. toen niet wist dat Jacob Stoute en Glaude Geno nog in 't leven waren.
Zegt ja, dat zij wel wist, dat Jacobus Stoute nog leefde, maar van de andere nu niet te weten.

Aldus gevraagd, beantwoort en geresumeert op den 23 sept. 1732 praesent alle de H.H. Heeren Schepenen.

Is bij de H.H.Schepenen goed gevonden dat de gev. bij provisie op het werkhuis zal werden geplaatst, tot om met haar handen arbeit de kost te gewinnen, totdat haar Ed. Agtb. omtrent dezelve nader zullen disponeren. Act. Uts.

Anna Maria La Rose vond in elk stadje een ander schatje, maar erg veel geluk in de liefde had ze niet. Net als Seijtje Stoute, komt ze van de regen in de drup terecht. Om te beginnen schijnt ze het geen punt te vinden om er met een getrouwde man vandoor te gaan. Als ze werkelijk dacht dat zijn wettige vrouw zijn bijzit was, dan keek ze daar wel erg laconiek tegenaan. Wanneer hij haar in haar geboorteomgeving in de steek laat, is haar verblijf in Luik onmogelijk geworden en trekt ze verder naar Frankrijk. Vrij snel daarna trouwt ze voor de tweede maal, nu met Glaude de Konde. Wellicht kende ze hem al langer of was hij haar werkgever. Ze zal Frankrijk als een veilige

plaats hebben beschouwd, nadat de grond haar in Holland en Wallonië te heet onder te voeten werd. Glaude werd niet oud, en na zijn overlijden reisde ze verder, nu naar Lille (Rijssel). Was er een bepaalde reden waarom ze niet in Neuville kon blijven? In Lille papt ze wederom aan met haar werkgever aldaar. Ze pleegden beiden overspel en Anna Maria raakte zwanger. Weer moet ze vertrekken en ze keert toch maar terug naar Leiden, waar haar kind ter wereld komt. In 1717 maakt ze zich nogmaals schuldig aan bigamie, door voor de derde maal in circa vijf jaar tijd te trouwen, deze keer met Jacobus Stoute. In overleg met haar toekomstige schoonmoeder en een (oud-?)tante van Jacobus besluit ze over haar verleden te zwijgen. Wisten de andere vrouwen echt niet dat ze nog een man had? Waarschijnlijk gaf ze een draai aan de waarheid. Na zoveel jaren een half zwerfend bestaan te hebben geleid, zal ze haar verhaaltje wel klaar gehad hebben. Maar als dat zo was, hielp het haar toch niet veel. Heeft ze in een dronken bui haar mond voorbij gepraat? Dacht ze werkelijk dat haar geheime verleden verborgen kon blijven? Leiden krioelde van de immigranten uit Wallonië en Noord-Frankrijk. Velen hielden ook nog een tijd na hun aankomst in Leiden contact met oude plaatsgenoten. In een kleine gemeenschap binnen een stad met enkele tienduizenden inwoners kan het niet anders of iemand kent je wel van vroeger. Voordat ze opgepakt wordt, reist ze nogmaals snel af naar gebieden waar ze al eerder een veilig heenkomen had gehoopt te vinden. Daar trouwt ze voor de vierde keer met Glaude Sgeno. Ook hij is geen brave jongen, als we het verhoor mogen geloven. Het wordt haar voor de zoveelste keer te heet onder de voeten. Met de grote jaarlijkse kermis, *de happening* in Leiden, komt ze opnieuw in de stad aan. Jacobus Stoute, die inmiddels zelf ook net heeft gedaan alsof hij nog nooit eerder getrouwd was, en enkele jaren na zijn huwelijk met haar, getrouwd is met Lijsbeth Jans van Lent, gaat gewoon met Maria naar bed. Ach, waarom ook niet. Hij pleegt, hoe krom het ook klinkt, overspel met zijn eigen vrouw. Door zijn huwelijk met Lijsbeth was al sprake van bigamie. Afgezien daarvan had hij met zijn tweede vrouw al eerder overspel gepleegd, getuige het voor het huwelijk geboren onwettige kind van hem en Lijsbeth dat in oktober 1719 wordt gedoopt. Afijn, als je er toch een bende van maakt, kun je het maar beter grondig doen. Alsof het bovenstaande niet genoeg is, deserteerde Jacobus vier jaar daarvoor uit zijn compagnie met zijn volle monsterring. Het is vrij gebruikelijk dat iemand die opgepakt wordt terwijl hij oude delicten ongestraft heeft kunnen plegen, daar uiteindelijk ook voor wordt aangeklaagd. Zeker als justitie iemand graag de stad uit wilde werken, werden oude kwesties ineens opgerakeld om de straf te kunnen verzwaren.

Ze ontlopen hun straf niet. Beiden worden geseseld en voor vijftig jaar (levenslang) verbannen. Anna Maria wordt extra gestraft via de in die tijd als zeer ernstig beschouwde aantasting van haar eer (voorzover daar iets van over was). Ze wordt in het zicht van de Leidse bevolking te pronk gesteld met twee gaffels met elk twee tanden. Dit symbool gaf voor de toeschouwers in haar tijd duidelijk aan waarvoor ze werd gestraft, maar mij ontgaat de precieze betekenis. Het zal iets over haar gedrag aangeven (2 x 2 tanden = 4 mannen?)

H.M. van den Heuvel. De Criminele Vonnisboeken van Leiden 1533-1811.

Nr. 39, 51, 03-07-1733. Rose la, Anna Maria, 44 jaar, geboren Onsiveau bij Luik, spinster.

Polygamie (gehuwd met Noé Passchiere, Glaude de Conde, Jacobus Stouten en Glaude Sgero), overspel met Banno la Motte. Eis: Te pronkstelling met boven het hoofd twee gaffels ieder met twee tanden, geseling en 50 jaar verbanning uit Holland en West Friesland. Vonnis: Conform.

Van het vonnis is hier alleen het definitieve besluit Schepenen overgenomen, omdat in de voorafgaande tekst de confessie grotendeels samengevat overgeschreven werd.

Crimineel Vonnisboek, 40, 44 vso, 20-12-1735

Schepenen gehoord hebbende den crimineelen eijsch, ende conclusie bij den hr Mr Johan van Lanschot Hoofd Officier der stad Leiden gedaan, en genoomen op, ende ten lasten van Jacobus Stouten, jegenwoordig zijn Hr Eijs^{srs} gevange, ende daar tegens gehoord zijn gevangens eigen confeffie bij hem buijten pijn, en banden van eijzere gedaan voorts op alles gelet dat in deezen te confidereeren stondt, doende regt inde name, ende van wegen H:E:Gr: Mogende de Hrn Staaten van Holland, ende Weftfriesland, hebben hem gevangen gecondemneert gelijk dezelve gecondenmeert werd bij deezen, omme gebragt, en geleijdt te werde, op het publicq schavot voor 's Gravesteijn alhier, ende aldaar met roeden om den hals ten toon te staan, gedurende den tijd, dat de anderen delinquanten zullen werden gestraft. Bannen hem gevange den tijd van

vijftig agtereenvolgende jaaren uijt den Lande van Holland en Weftfriefland, zo wijt en zijt de paalen van dien sijn strekkende zonder middelerwijle daar inne te mogen komen op poene van zwaarder straffe. Condemneeren wijders hem gevange inde coften en mifen van Juftitie. Ontzeggen den Hr. Eijffer zijnen verderen Eijfch ende conclufie open ten laften van hem gevange gedaan, ende genoomen. Actum ten zelve dage, als vooren.
Marge: Fiat acte van onvermogenheid 16 Jan 1736.

Het wekt wel enige verwondering dat Jacobus pas twee jaar na Anna Maria la Rose wordt gearresteerd en dan waarschijnlijk vooral naar aanleiding van desertie. Uiteindelijk blijkt Jacobus de verbanning, zoals zo vaak gebeurde, te overtreden. Hij moet (levend of dood) teruggekomen zijn, want tussen 5 en 13 maart 1740 wordt hij als "man van Lijsbeth van Lent" op een Leids bolwerk begraven. Verbazingwekkend genoeg is dat huwelijk dus niet meer ongeldig verklaard.

Hun zoon Gerrit wordt onder toezicht van grootvader Claas Stoute geplaatst. Elk gebuurte in de stad werd in de achttiende eeuw "bestuurd" door een "Heer", bijgestaan door een raad en twee treforiers (beheerders van geld). Deze "Heer" had drie hoofdtaken:

1. het bijhouden van het bevolkingsregister,
2. het handhaven van de rust, vrede en burgerlijke "eenecheijid" en
3. het letten op de ondersteuning van de armen en andere behoeftigen.

Vandaar dat de onbekende Philip Montfoort in het gebuurte Rijnegom zich om Gerrit Stoute bekommerde. Zijn vader Jacobus overleed in 1740 en zijn moeder moet binnen zeven jaar daarna gestorven zijn. Kleinzoen Gerrit was allang in staat om zelf de kost te verdienen. Dus was hij eerder een hulp dan een last voor zijn grootvader.

Rijnland 1972-1976. Index inneemboek 1710-1746 Hou- en Armkinderen.

1. - (datum) [moet liggen tussen 1739 en 1747]
2. Heer van de gebuurte: Philip Montfoort.
3. Gebuurte: Rijnegom.
4. Kind: Gerrit, gedoopt PK 01-04-1722.
5. Vader: Jacobus Stoute, van Leijden.
6. Moeder: Lijsbet van Lint, van Leijden.
7. Bijde alhier overleden en begraven.
8. Onder het opsigt gelaate van sijn grootvader Claas Stoute.

Begraafboeken vanaf 1696, onder andere:

- Jacobus, man van Lijsbeth van Lent, B, 05/12-03-1740.
- Klaas, weduwnaar van Maria de Wieden (Wilde), PB, 03/10-03-1753.
- Nicolaas, man van Eva van den Berg, PB, 04/11-1767.

Ongetwijfeld had generatie (08)/09 Stouten genoeg gesprekstof. Ging het niet over Jacobus en zijn vrouwen, dan kon schoondochter/-zus Maria Anselijn [Hanselaar] met het hier volgende verslag nog een aardige duit in het zakje doen.

CZ RA 86 deel FF, folio 180.

Compareerden voor de ondergeschreevene Heeren Scheepenen der Stadt Leijden, Maria Anselijn, huisvrouw van Klaas Stoute, Maria Provo huisvrouw van Jacob Dinjan en Kaatje Wassenaar, weduwe van Leendert Maassluijs, zijnde alle van competente ouderdom, dewelke verklaerde ter requisitie van den Heer Mr. Nicolaes de Bije, hoofd officier der gen. stad, waar en waaragtig te zijn, ende Eerstelijk verclaerde sijn eerste deposante Maria Anselijn, dat op den 23ste mej 1744 des nademiddags de klokke tussen twee en drie uren, sijn voor haar huijsinge staande, gesproken heeft met Kaatje Robberts huijsvr: van Hermanus van Dijk, woonende teegen over haar eerste deposantes huijsinge, zijnde besigh met het veegen van haar straat, dat een korten tijd daar aan, de voorn. Kaatje Robberts is in huijs gegaan, en na verloop van eenige minuten, sijn

eerste deposante de meergen. Kaatje Robberts met luidde woorden, in haar voorhuys heeft hooren seggen, wat wilt gij doen, off zoekt gij het mij weder veradelijks te doen, en omtrent een ogenblik daar aan, hoorde schreeuwen en huijlen, sij eerste deposante daar op immediatelijk op het zelve geschreeuw, is koomen toeloopen in het huys van de voorn. Kaatje Robberts, en in't Voorhuys in't comptoirtje aldaer heeft gevonden, de gem. Kaatje Robberts, leunende in den Arm van haar man H. van Dijk, welke haar soende; sij eerste deposante aan de voorn. van Dijk vroeg, wat scheelt uw vrouw, en tot antwoord kreeg, ik weet niet wat haar scheelt, ik geloof zij flauw is, dat ondertussen mede waaren ingekoomen de tweede en derde deposanten en op het seggen van de derde deposante tegen de voorn.: van Dijk, dat sijn vrouw niet flauw; maar dood was, de voorn: van Dijk met vuile woorden begon te schelden, sij eerste deposante met de derde deposante, daar op uijt het huys van de voorn. K. Robberts zijn gegaen, laetende de tweede deposante bij dezelve alleen.

Verklaerde mede sij tweede deposante Maria Provo dat op 23 meij 1744 des nademiddags de klokke tussen twee en drie uren, op 't seggen van haar tweede deposantes dogter, welke zijde moeder Kaatje sterft, sij tweede deposante mede in het huys van Kaatje Robberts was gegaen, en aldaer heeft gevonden de voorn. K.R., leggende op haar knien in den arm van de voorn. H. van Dijk, en vragende aan de eerste deposante wat hier te doen was, de eerste deposante daar op zijde, daar krijgt sij een overval (denoteerende daar mede K. Robberts) en op het seggen van de derde deposante, welke in tussentijd mede in huys was gekoomen, dat de gem. K. Robberts niet flauw maar dood was, de voorn. H. van Dijk met vuile woorden begon te schelden, waar op de eerste en derde deposanten het huys van de voorn. K. Robberts zijn uijtgegaen, laetende haer tweede deposante alleen, dat een weijnig daaraan, de voorn. van Dijk op een stoel was gaan zitten bij sijn werkbank. Sij tweede deposante weesende alleen bij de voorn. K. Robberts, verder tegen de meergen. H. van Dijk seijde, men heeft hier kussens van nooden, waar op de voorn. H. van Dijk (als doen nog sittende op sijn stoel bij sijn werkbank) tegen haar tweede deposante seijde, haalt se maer van binnen van 't bed, dat sij tweede deposante daarop naar binnen is gegaen, en de kussens naar vooren brengende, bevond dat de voorn. H. van Dijk den deur was uijtgegaen, leggende sij tweede deposante de kussens in het comptoirtje neder, en met behulp van de derde deposante die in tussen tijd voor de tweede maal was in huys gekoomen, de voorn. K. Robberts op de kussens op haar rugge ter needer, seggende sij K. Robberts aan haar tweede en derde deposanten, ik ben in mijn zijde gequest, ik sal dood bloede, ik moet een meester hebben, dat daarop sij tweede deposante met de derde deposante haar ujtkleedende en desselfs keurslijff door haar tweede deposante wierd losgeknipt, en dat als doen sij tweede deposante beneevens de derde deposante, van agteren toen het keurslijff was uijtgetrocken, bevonden dat een meenigte bloed quam uijtsiepelen, door een caleminke borstrok, en dat een wijltijd daar aan in huys is gekoomen een chirurgijn, die met een schaar de borstrok, en hembt openknipte, dat sij tweede deposante, mitsgaders de derde deposante als toen de wond hebben gesien, en dat door de chirurgijn op dezelve wond een pleijster wierd gelegd.

Ende verklaerde sij derde deposante Kaatje Wassenaer ... [vrijwel idem als de andere twee deposanten] ... siende dat de voorn. K. Robberts geheel bleek, en naar uijt sag, steekende sij derde deposante haar arm, onder den arm door, van de voorn: van Dijk op het aansigt van de meergen. K. Robberts, en voelende dat dezelve koud wierd, sij derde deposante teegen de voorn. van Dijk seijde, uw vrouw is al dood, waar op de voorn. van Dijk met vuile woorden zijde, sij mogt wat dood weesen, gaende sij derde deposante met de eerste deposante daarop uijt het huys van de voorn. Kaatje Robberts, laatende dezelve met de tweede deposante alleen. Dat sij derde deposante kort daar aan, weeder in het huys van de voorn. K. Robberts is gekoomen en bij het inkoomen, de voorn. Hermanus van Dijk haar even buijten de deur was teegen koomende, kijkende sij derde deposante dezelve een weijnig na, en gaende verders, daar op in het huys van de voorn. K. Robberts. ... [helpt K.R. op kussens leggen, vrijwel idem als hiervoor] ... Laetstelijk verklaeren uijders sij drie deposanten te zaamen, dat sij bij het inkoomen in het huys van de voorn. Kaatje Robberts, niemand anders gesien hebben, als voorn. H. van Dijk, en deselfs twee kinderen.

Geevende de deposanten voor reede van weetenschap dat het haar nog is in versche geheugenisse seggende tot bevestiging van dien ieder Zoo waarlijk xca. Actum den 30 meij 1744.

Volgens v.d. Heuvel (pag. 400 en zie nr. 43, 8vso Crimineel Vonnisboek), is Hermanus van Dijk op 20-10-1774 levenslang verbannen uit Holland en West-Vriesland.

Dit soort uitbraken van geweld in huiselijke kring waren helaas regelmatig voorkomende gebeurtenissen. Vrouwen hadden wettelijk bijzonder weinig te vertellen en stonden onder het gezag van hun vader of echtgenoot. De mensen leefden in een keiharde maatschappij terwijl Leiden rond 1750 weer eens een economisch dieptepunt doormaakte. Ze waren arm, zaten in een uitzichtloze situatie. Velen dronken hun ellende tijdelijk van zich af met bier en jenever. Als er dan eens een woordenwisseling ontstond, kwam er al gauw agressie aan te pas. Je vrouw een aframmeling geven was geen punt, geen haan die er toendertijd naar kraaide.

Eén van de manieren waarop je eeuwenlang geld kon verdienen, was door aan te monstere op een VOC-schip. In Leiden werden regelmatig (op de kermis) mannen geronseld. Vaak gingen ze alleen mee als ze op een andere manier moeilijk of niet aan geld konden komen. Dit zal ook het geval zijn geweest bij een zoon van Maria Anselijn uit haar eerdere huwelijk. Overigens gingen sommige mannen eveneens uit zucht naar avontuur mee. Haar zoon voer naar Oost-Indië en overleed daar. Via de Minuten van Civiele Zaken is dit bekend. (CZ RA 86 deel HH, folio 78. Betreffende boedel Loeff de Graaff, overleden, 18-01-1749.) Met een schriftelijk bewijs van haar verwantschap kon Maria de nog uit te keren soldij opvragen, wat ze in 1749 dan ook deed.

Al deze gebeurtenissen bij elkaar geven een zeer levendig en realistisch beeld van het leven in een arme volkswijk. De verhoudingen die kunnen ontstaan op het werk, de praatjes die rond gebazuind worden. De kermis waar de hele bevolking naar uitkijkt. Daar is naar hedendaagse begrippen veel platvloers amusement, eten en drinken, het is een ontmoetingsplaats en er wordt scheepsvolk geworven voor de maanden durende vaartochten naar "De Oost". Reizen naar exotische oorden die angst inboezemden, maar waar men toch ook nieuwsgierig naar was. Verder is daar het leven van alledag, waarin ruzies danig uit de hand kunnen lopen. In smalle stegen met dicht op elkaar staande huisjes is veel te horen van het reilen en zeilen bij de burenen. Het geschreeuw bij ruzie, het geklop van hamers in een werkplaats, mensen die een liedje zingen, het geluid van kippen en varkens op een binnenplaatsje, kleine kinderen op straat. Niemand ontging wat er zich ergens afspeelde.

Maar wonen in een Leidse buurt schepte ook een band en burenen waren er snel bij wanneer iemand in nood verkeerde en geholpen moest worden. Er kwamen gauw mensen op iets af, wat ook een bepaald soort geborgenheid schepte. Zo was het ook zeer gebruikelijk dat burenen bij een bevalling of overlijdensgeval assisteerden. En bij een bruiloft werd al gauw de halve straat uitgenodigd. Zo'n feest was een lichtpunt in een verder tamelijk grauw bestaan.

Ter afsluiting volgen nog twee huwelijken. Er bestaat zijdelings verband met deze personen.

Jacobus Stoute en Elisabeth Tijbergen	26-04-1721	HH227 = neef
Gerrit Stoute en Lijsbeth Karelse	17-10-1744	OO197 = kleinkind

KO 26-04-1721. Jacobus Stoute, lakenwerker, jongeman van Leijden, wonende in de Paradijssteegh, vergezeld met Claas Stoute, zijn oom, wonende in 't Prinsesteegje op de Langegraft, met Elisabeth Tijbergen uit Utrecht.

KO 1744. Gerrit Stoute, [zoon van Gerrit] persersknegt, jongeman van Leijden, wonende in de Voldersteeg op de Langegraft, vergezeld met Claes Stoute, zijn Grootvader, wonende in de Westhavenstraet, met Lijsbeth Karelse.

Een Lijsje Stoute is in 1763 NH-doopgetuige bij hun kind.

SA II nr 6397, bedeeden jaar 1795. Dit betreft een achterkleinkind.

<i>kwartier</i>	<i>naam</i>	<i>man</i>	<i>vrouw</i>	<i>kind</i>	
7	Gerrit Stouten, hierna:	1	1	4	zie Stoute 20ste eeuw
7	De dr van de wed. Chakeleu	-	1	-	achterin boek

Generatie (09)/10 Hardy

<i>Gegevens</i>	<i>Man</i>	<i>Vrouw</i>
Naam:	Jacques Hardy	Annetgen Jans
Geboren:	ca 1637 te Valenciennes	ca 1640 te Vlissingen
Overleden:	voor 1696	voor 1682
Geloof:	Waals	NH
Adressen:	Langegraft (1659), Kijffgraft [= Korevaarstraat] (1669), Oude Voorstadt [= Havenbuurt] (1681)	Langegraft (1659)
Beroepen:	Lakenwerker (1659)	Huisvrouw
Vader:	... Hardy	Jan ...
Moeder:		Maertgen Cornelis
Huwelijk:	18-03-1659 te Leiden ondertrouw	

Kinderen

1. Pierre doop 30-08-1659 te Leiden, overl. jong?
2. Maria doop ca 1667 te Leiden, overl. na 1680
3. Jacques doop ca 1669 te Leiden, overl. na 1703
4. Jan doop ca 1672 te Leiden, overl. na 1680
5. Nicolas geb. 14-12-1674 te Leiden, overl. 03/10-03-1753 te Leiden
6. Anne geb. 19-10-1677 te Leiden, overl.

Kinderen van Jacques Hardi en Marie de Breuk.

1. Anne geb. 15-04-1682 te Leiden, overl. na 1695
2. Pieter doop 07-01-1685 te Leiden, overl. na 1729
3. Elisabeth doop 14-11-1688 te Leiden, overl. na 1695

Inderdaad, Hardy volgt op Stouten. Of liever Hardy is de oorspronkelijke Franse naam van de familie, die al door de eerste generatie immigranten wordt vertaald in Stouten. Hardy betekent de onversaagde, stoutmoedig, ondernemend, gewaagd, brutaal. Deze naam is dus aardig van toepassing op enkele leden, zo bleek eerder.

Zowel de familie Boekooy als de familie Stouten heeft een stamvader die reeds voor de grote uittocht van hugenoten naar Leiden is gekomen. Na de definitieve herroeping van het Edict van Nantes in 1681 was een kwart van de één miljoen hugenoten in rep en roer en verliet het vaderland. Ze vertrokken vanuit diverse Franse en Waalse gebieden naar Engeland, Zwitserland en Duitsland. Ongeveer 50.000 tot 75.000 hugenoten kozen de Republiek als veilige haven. Deze mensen waren over het algemeen redelijk welgesteld. Voor hen speelden zowel politieke en religieuze, als economische en demografische overwegingen een rol.⁵⁾ Of ook de familie Hardy welgesteld was bij aankomst, is niet gebleken.

Met deze generatie komen we bij de basis van de stamreeks. Jacques Hardy uit Valenciennes (Frankrijk) en Annetgen Jans uit Vlissingen zijn de stamouders. Bij hun huwelijk in 1659 wonen ze beiden op de Langegraft in Leiden. Jacques is lakenwerker en brengt een bekende als getuige mee.

KO Q208v, Waalse kerk, 18-03-1659.

Jaques Hardij, laeckenwercker, jongeman van Valenchijn, woont op de Langegraft, geassisteerd met Frans de Wael, zijn bekende, mede aldaer, huwt met Annetgen Jans, jongedochter van Vliiffinge, woond als boven, geassisteerd met Maertgen Cornelis, haer moeder, mede aldaer.

Ruim vijf maanden later krijgen ze hun eerste zoon, Pierre. Vervolgens zijn in ieder geval Maria, Jacques en Jan tussen circa 1667 en 1672 in Leiden geboren, maar ik heb hun dopen niet gezien. De eerstvolgende melding na 1659 is in 1674 van stamreeksvoortzetter Nicolas. In 1677 volgt nog zusje Anne.

Waals doopboek, kinderen Jacques Hardi en Annetje Jans.

- 30-08-1659 Pierre, (aant.: Q208v, ma: Anne Pieter m/z Anne Jans), getuigen Frans de Val, Vincenne Cardon.
- 16-12-1674 Nicolas, né le 14 Decemb. 1674, getuigen Nicolas Hardy et Marie Cebau.
- 20-10-1677 Anne, née le 19 d'Octob. 1677, getuigen Nicolas Hardy et Marie Urban.

Deze kinderen zijn gedoopt in de Waalse kerk. In 1674 en 1677 zijn Jacques' jongere broer Nicolas en diens vrouw Maria Harbau getuigen.

Annetje Jans moet voor 1682 overleden zijn, want in februari van dat jaar wordt de voogdij geregeld over de vier dan in leven zijnde kinderen die ze nalaat. Jacques gaat een week eerder in ondertrouw met Maria de Breuk, een weduwe.

KO X213, Waals, 30-01-1681.

Jaecq Hardie, weduwnaar van Anna Jans, woont in de Oude Voorstadt, geassisteerd met Lodewijck Mylonijs, zijn bekende opde Waertgraft, huwt met Marya de Breuck, weduwe van Ingenasius Maes wonend in de Loywerstraet, geassisteerd met Annetie Jans en Magdaleentje Jans, haar bekenden, mede aldaer.

Weeskamer voogdijboek 199v.

Lodewijk Melonijs, saeydrapier, ende Philip Lamberts., greijnwerker, beijde gebeede vrunden, zijn voogden gesteld over Jaecques, oudt 13, Jan, oudt 9, Claes out 6, ende Maria oudt 15 jaren, off elck daer omtrent, naergelate weeskinderen van za: Anna Jans, gewonnen bij: Jaecques Hardy. Compareerende hebben de voogdije aengenomen ende eedt gedaen aen Weesmeesteren, ende ten dage alsvoren [= 3 february 1681]. Den boedel is ten zelve dage gerepudieerd.

Zij krijgen samen drie kinderen. De eerste nakomeling krijgt nog een doopplechtigheid in de Waalse kerk, maar vanaf 1685 gaat het gezin naar de Hooglandse kerk. In die tijd gebruikt Jacob de familienaam Stouten en vernederlandst zijn voornaam. De meeste andere Franse immigranten blijven eigenlijk langer de Waalse kerk bezoeken.

Waals doopboek, kinderen van Jacques Hardi en Marie du Breuil.

- 19-04-1682 Anne, né le 15 d'Avril 1682 (aant.: X213), getuigen Philippe Lambert et Rebecca Catteau.

NH-doopboek niets op Hardi, wel de volgende dopen op Stout:

- 07-01-1685 Pieter, HK, (ma: Marij Brugge), getuigen Philip Lambertsz, Rebecca Casteel.
- 14-11-1688 Elisabeth, HK, (ma: idem), getuigen Lodewijk Melonijs, Dina Maartenz.

Jacques zal nog niet erg oud zijn wanneer hij voor 1696 sterft. Maria hertrouwt als weduwe in december 1695 met Calis Masschou en ook nu is er een voogdijregeling voor de kinderen uit het tweede huwelijk.

KO, 08-12-1695 BB126v.

Calis Masschou, greijnw., jongeman met Mary de Breuk, laest wede. van Jacob Ardi, wonende in de Korte Langestraet, geassisteerd met Annetje Agelaers*, haar bekende op de Langegragt en met Marijtje Maes, haer dogter mede Korte Langestraet. (* w.s. verband generatie 10 Konterse/Poptie.)

Weeskamer K216v.

Abraham Swark & Philippus Agelaer bijde Lackenwerckers & gebeede vrunden sijn voogden gestelt over Pieter 10, Anna 13, Elisabeth 7 iaeren of ijder daeromtrent, naergelaete weeskinderen van Jacob Hardy, gewonnen bij Maria Bruik. Compareerenden hebben de voogdije aengenomen ende eedt gedaen aen Weesmeesteen op 12 xb [= december] 1695.

Vanaf 1696 huwen Klaas, Anna en Pieter Hardy. Alle (schoon-)zonen zijn lakenwerker van beroep. Opvallend is overigens dat de huwelijksgeboden van Pieter Stoute en Geertruy Rammelo worden opgehouden. Wat gebeurt er vervolgens? Ze verdwijnen jarenlang uit zicht, maar in

1724, 1725 en in 1730 laten ze toch in Leiden hun kinderen dopen. Wie weet zijn ze toch gehuwd in een vrijplaats als Vianen en hebben zij de eerste vijftien jaar van hun huwelijk elders doorgebracht.

Claes Stout en Maria de Wilde	14-04-1696	BB154v	1 ^e
Klaas Stoute en Sara Hoff	07-08-1728	KK257	2 ^e
Anna Hardie met François de Rijcke	19-06-1706	DD223vd	
Pieter Stoute en Geertruyd Rammelo	21-04-1708	EE58	

KO 1696.

Claas Stout, lakenwr, jongeman van Leijden, wonende in de Westhavestraet, geassisteerd met Jacobus Stout, zijn broeder, mede aldaer, huwt met Maria de Wilde, geboren te Doetelberg, jongedochter, wonende in de Westhavestraet, geassisteerd met Marijtje de Groot, haer moeder, wonende op de Koolgraft.

KO 1706.

François de Rijcke, lakenwerker, jongeman van Ipere, woont in de Westhavenstraat, huwt met Anna Hardie, jongedochter van Leijden, wonende in de Westhavenstraat, geassisteerd met Marie Maas, haar [stief-]suster, wonende in de Molesteegh bij de Koepoort.

KO 1708.

Pieter Stoute [Hardi], lakenwerker, jongeman van Leijden, wonende in de Oost Havenstraat, vergezeld met Frans de Rijke, sijn Swager, wonende als vooren, huwt met Geertruyd Rammelo jongedochter van Leijden, Oost Havenstraat.

Marge: volgens ordre van d H^{ren} Burgerm^{ren} sullen de geboden van de nevenstaende personen voor alsnogh geen voort gang hebben huijden den 21 meij 1708.

(Kerkeraadsaecta rond de betreffende periode nagekeken, maar daar geen opmerkingen gezien.)

KO 1728.

Klaas Stout, weduwnaar van Maria de Wilde, wonende in de Boerepoort op de Langegraft, vergezeld met Pieter Stout, zijn broeder, wonende op de Zuyszijde, huwt met Sara Hooff, weduwe van Jan Abrahamfz, wonende in de Cingelstraat, geassisteerd met Adriana van Ewick, haar snaar wonende op 't Nieuwe Levendaal en Catharina Tuijn, haar aanbehuwde moeij, wonende op de Langegrt bij de Speksteeg.

Van eventuele kinderen van François de Rijcke en Anna Hardie geen NH/Waalse dopen gezien.

NH-doopgetuigen bij de kinderen van Pieter Stoute en Geertruyd Rammelo zijn in 1724 Jacobus Stuijten en Lijsbeth van Es; in 1725 en 1730 n.v.t.

NH-doopgetuigen bij het kind van Pieter Jacobs (Hardi) en Geertrui Ramlo zijn in 1722 n.v.t.

Begraafboeken

- Klaas Stoute, weduwnaar van Maria de Wieden (Wilde), PB, 03/10-03-1753.

Wat ons rest, zijn enkele wapenfeiten van de enige bekende broer van Jacques in Leiden. Rond 1660 waren er meerdere mensen in Leiden met de naam Hardy. Wellicht zitten daar nog onbekende verwanten bij.

Gen (10)/11 Hardi

Broer Nicolas bezat een klein pandje in de Sliksteeg. Hij noemt zich bij zijn huwelijk greinreder (een functie met aanzien), maar veel geld had hij vermoedelijk niet. De Hardy's/Stoute's waren eenvoudige, vrij arme mensen. Enkele personen leefden constant aan de zelfkant van de maatschappij. Maar ze hebben zich door moeilijke tijden heen geworsteld en nu wonen er nog veel nakomelingen in Leiden.

KO T180, 20-07-1669 Waalse kerk.

Nicolaes Hardy, geboren Valenciijn, jongeman, greinreder, wonende op de Langebrugge, geassisteerd met Jeacq Hardy, zijn broeder, wonende op de Kijffgraft, huwt met Marya Harbon, weduwe van Andries Halewijn.

Waalse/NH-doopgetuigen bij de kinderen van Nicolas Hardi en Marie Harbon zijn in:

1669 Philip Lambertz, Rebecca van Casteel.

1671 n.v.t.?, 1673 n.v.t., 1676 n.v.t.

1675 Jacques Hardy, Catharine Sacleu.

1684 Jacques Hardy et Marie du Pon.

1686 Jacob Stout, Mary de Brijge.

Poorterboek 1666-1718, f19vso.

Niolaes Harlij, greijn drapier van Valenchijn is op de getuijgenisfe van Jan la Noy Backer & *Pieter* Heijn greijnreder als poorter defer Stede aengenomen Den 14:1:1669.

Bonboek huiseigenaren. Noord-Rapenburg fol 167a Slicksteech Westzijde Noort Waerts.

- * 7-6-1695 Is bij Cornelis de Rousseau, nog deselve als voogde met Andries de Rousseau voor vijft fefde partie erfgename van Pieter Herbout vercocht aen Claas Hardy, greijnwercker, vrij om C^cL gl gereet gelt.
- * 30-12-1713 Is bij Maria Herbou wede ende boedelhoudster van Claas Hardy vercocht aen Erve Larsie vrij om L4 gereed gelt.

De goede vrienden Philps Lambeer en Rebbeca Casteel huwen in 1670 te Leiden. Hij komt net als de Hardy's uit Valenciijn. Waalse doopgetuigen bij hun kinderen zijn in:

1674 o.a. Nicolas Hardij en Marie Herbau.

1684 Jacobus Stout en Marij de Brugge.

Zie verder ook het artikel uit het Historisch Tijdschrift Holland, vermeld bij generatie 07.

Rond 1660 waren er meerdere mannen met familienaam Hardy in Leiden afkomstig uit Valenciennes. Eén van hen was hier al in 1603. Hij is misschien als het spreekwoordelijk eerste schaap over de dam gegaan waarna anderen hun boeltje pakten en volgden. Vooralsnog lijkt er geen verband met hem en de anderen te bestaan.